

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

**ÖDEMELER DENGESİ
RAPORU**

Haziran 2004

ÖZET

ÖDEMELER DENGESİ (milyon ABD doları)						
	Haziran			Ocak-Haziran		
	2003	2004	% Değişim	2003	2004	% Değişim
Cari İşlemler Dengesi	-715	-1563	..	-5090	-9945	..
Dış Ticaret Dengesi	-1931	-3395	75,8	-9154	-16843	84,0
İhracat	3796	5051	33,1	21684	28590	31,8
İthalat	-5727	-8446	47,5	-30838	-45433	47,3
Karşılama oranı	%66,3	%59,8	..	%70,3	%62,9	..
Sermaye ve Finans Hesapları	-548	90	..	2948	6741	..
Finans Hesabı (Resmi Rezervler hariç)	-67	857	..	3481	7588	..
Resmi Rezervlerdeki Değişim ⁱ	-481	-767	..	-533	-847	..

Kaynak: TCMB.

ⁱ (-) işareti resmi rezervlerde artış anlamına gelmektedir.**2004 yılı Haziran ayında;**

İhracat bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 33,1 oranında artarak 3,8 milyar ABD dolarından 5,1 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Aynı dönemde ithalat da yüzde 47,5 oranında artarak 5,7 milyar ABD dolarından 8,4 milyar ABD dolarına çıkmıştır. Böylece, dış ticaret açığı 3,4 milyar ABD doları olmuş, ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 59,8 olarak gerçekleşmiştir. Cari işlemler hesabı 1,6 milyar ABD doları açık vermiş, resmi rezervler hariç finans hesabı ise 857 milyon ABD doları fazla vermiştir.

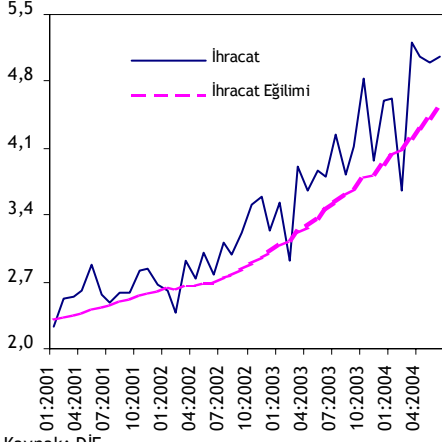
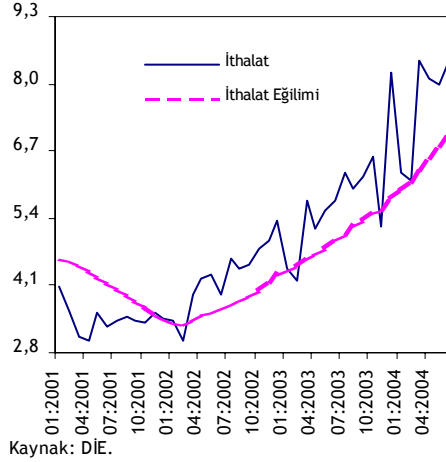
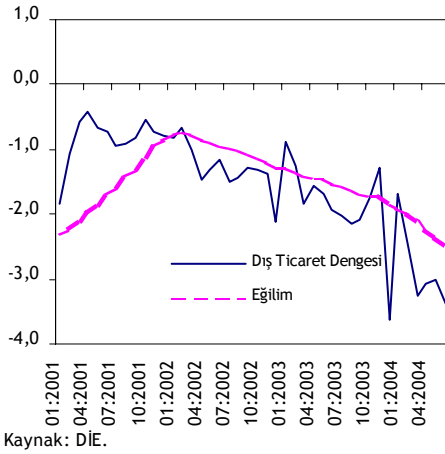
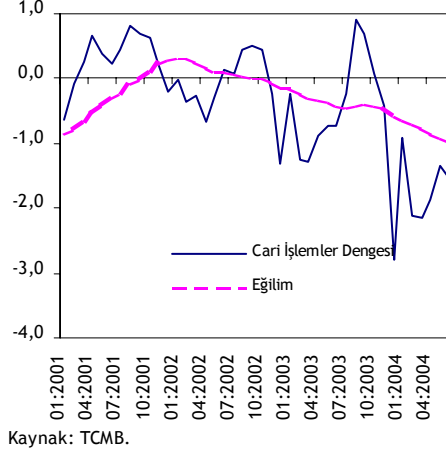
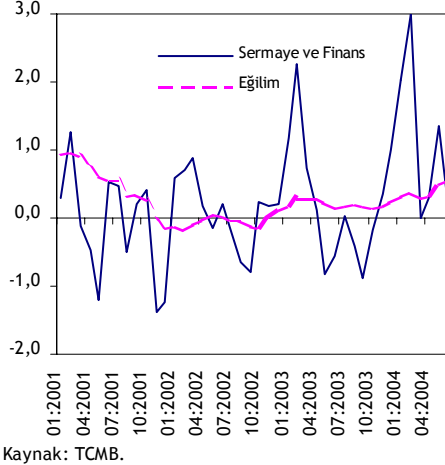
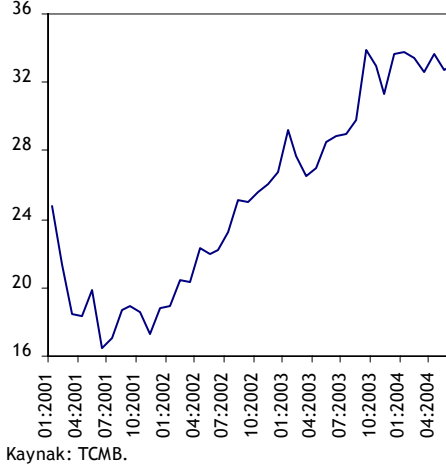
2004 yılı Ocak-Haziran döneminde;

İhracat bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 31,8 oranında artarak 21,7 milyar ABD dolarından 28,6 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Aynı dönemde ithalat da yüzde 47,3 oranında artarak 30,8 milyar ABD dolarından 45,4 milyar ABD dolarına çıkmıştır. Böylece, dış ticaret açığı 16,8 milyar ABD doları olmuş, ihracatın ithalatı karşılama oranı önceki yıla göre gerileyerek yüzde 62,9 olmuştur. Cari işlemler hesabı 9,9 milyar ABD doları açık verirken, resmi rezervler hariç finans hesabı 7,6 milyar ABD doları fazla vermiştir.

On iki aylık dönemde;

On iki aylık ihracat bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 31,1 oranında artarak 54,2 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Aynı dönemde ithalat da yüzde 41 oranında artarak 83,9 milyar ABD dolarına çıkmıştır. Bu dönemde dış ticaret açığı 29,8 milyar ABD doları olmuş, ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 64,5 olarak gerçekleşmiştir. Cari işlemler hesabı 11,7 milyar ABD doları açık verirken, resmi rezervler hariç finans hesabı ise 11 milyar ABD doları fazla vermiştir.

ÖZET

İHRACAT
(milyar ABD doları)İTHALAT
(milyar ABD doları)DIŞ TİCARET DENGESİ
(milyar ABD doları)CARİ İŞLEMLER DENGESİ
(milyar ABD doları)SERMAYE ve FİNANS HESAPLARI
(milyar ABD doları)TCMB ULUSLARARASI REZERVLERİ
(milyar ABD doları)

Eğilimler 12 aylık hareketli ortalama ile hesaplanmıştır.

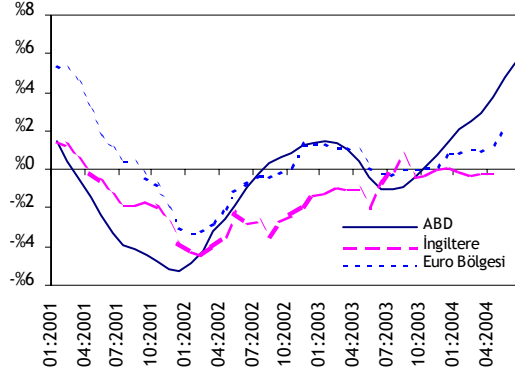
I. DIŞ TİCARETİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Dış Talep Gelişmeleri

1. Dünya ekonomisi 2004 yılının ilk çeyreğinde beklentilerin üzerinde bir büyüme performansı sergilemiştir. İkinci çeyreğe ait yayınlanan geçici veriler dünya ekonomisindeki büyümenin yılın ikinci çeyreği itibariyle de devam ettiğini göstermektedir. Ancak, petrol fiyatlarında özellikle Temmuz ayından sonra görülen aşırı hızlanma eğilimi, yılın ikinci yarısı itibariyle dünya ekonomisindeki büyümenin önünde risk faktörü olarak görülmektedir.

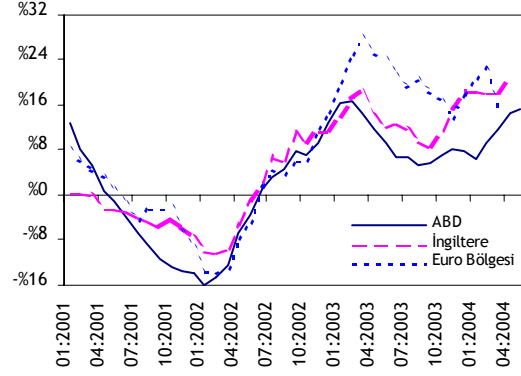
SANAYİ ÜRETİMİ

(mevsimsellikten arındırılmış, üç aylık hareketli ortalama, yıllık yüzde değişim)

Kaynak: IMF, ECB.

İTHALAT (ABD doları, üç aylık hareketli ortalama, yıllık yüzde değişim)

Kaynak: IMF, ECB.

2. ABD ekonomisinde yılın ikinci çeyreğine ait büyüme ve istihdam rakamları beklenenin altında bir artış göstermiştir. ABD GSYİH'sı ikinci çeyrekte yüzde 3 oranında büyümüştür. Büyümenin kaynakları yatırım harcamaları ve ihracat olurken, tüketim harcamaları sadece yüzde 1 oranında artarak büyümeye negatif katkı yapmıştır. Euro karşısında 2002 yılından bu yana gerileme eğiliminde olan ABD doları, istenilen seviyede ihracat artışını sağlamayı başaramamıştır. Nitekim, Haziran ayında 56 milyar ABD doları seviyesinde açık veren dış ticaret dengesi tarihinin en yüksek seviyesine ulaşmıştır. ABD Merkez Bankası FED, gerek cari açığın finansmanı için gerekli sermaye girişlerini canlandırmak amacıyla, gerekse enflasyon artış beklentilerini göz önüne alarak kademeli olarak faiz arttırmalarına gitmektedir. FED, 10 Ağustos 2004 tarihinde gösterge niteliğindeki federal fonlama oranını 0,25 puan artırarak yüzde 1,5 olarak açıklamıştır. Ancak büyüme ve istihdam verilerinin beklenin altında gerçekleşmesi ve beklenti anketlerinin ekonomik aktivitede yavaşlamaya işaret etmesi faiz yükseltilmesi sürecinin daha yavaş oluşacağını göstermektedir.

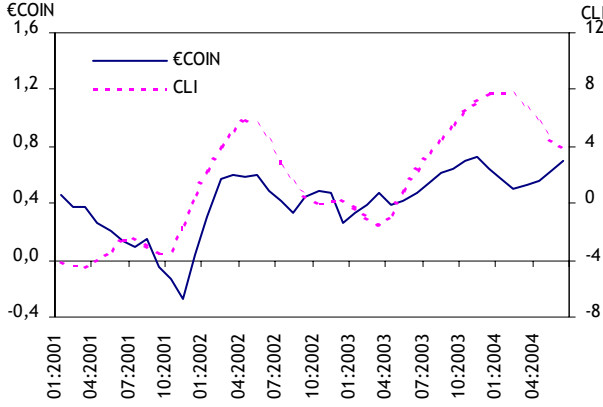
3. Japonya ekonomisi 2003 yılının ikinci çeyreğinde yüzde 1,7 oranında büyümüştür. Söz konusu oran birinci çeyrekte yüzde 6,6 oranında gerçekleşmiştir. İkinci çeyrekteki büyümenin kaynağı özel tüketim harcamaları ve ihracat artışı olmuştur. İhracattaki artış eğiliminin devam etmesi, Haziran ayında da Japonya'nın dış ticaret fazlası vermesine sebep olmuştur. Yılın geri kalanı için büyüme önünde riskler mevcuttur. Özellikle petrol fiyatlarındaki hızla artışın Japonya'nın en büyük ihracat pazarı olan ABD'yi olumsuz etkilemesi sonucu büyümenin en önemli belirleyicisi olan ihracatın performansına yönelik endişeleri arttırmaktadır.

4. İngiltere ekonomisinde büyüme 2004 yılının ilk çeyreğinde iç talep ve yatırım harcamaları kaynaklı olarak devam etmiştir. Gelirlerdeki artış ve olumlu işgücü piyasası koşulları tüketim harcamalarını desteklemiştir. Hükümet harcamalarında da artış görülmüş, net ihracatın bu dönemde büyümeye katkısı ise negatif olmuştur. Yıllık tüketici fiyatları enflasyonunun Temmuz ayında yüzde 2 olan enflasyon hedefinin altında yüzde 1,4 olarak gerçekleşmesine rağmen, emlak fiyatlarındaki yıllık artış yüzde 20 gibi yüksek seviyelerdedir. Bu çerçevede, İngiltere Merkez Bankası süregelen güçlü büyümenin ve aşırı yükselen varlık fiyatlarının enflasyonist baskıları artırması nedeniyle minimum borç verme faiz oranını 5 Ağustos 2004 tarihinde 0,25'e puan artırarak yüzde 4,75 olarak açıklamıştır.

5. Euro bölgesinde, yılın ilk çeyreğinde özellikle ihracat artışı ve tüketim harcamalarındaki hareketlenmeye bağlı olarak büyüme görülmüştür. Son yayınlanan

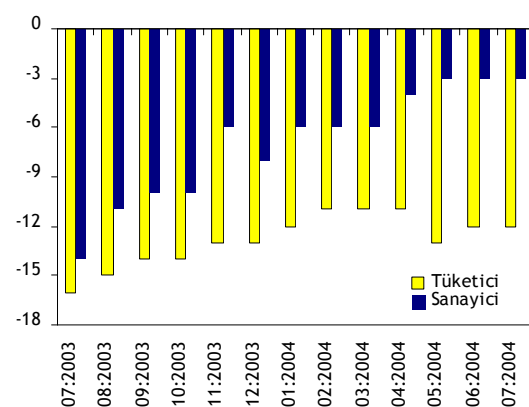
veriler euro bölgesinde canlanmanın yılın ikinci çeyreğinde de sürdüğünü göstermektedir. Euro bölgesi için üçer aylık GSYİH büyümesine ilişkin tahminleri gösteren eşanlı gösterge (EuroCOIN) euro bölgesi büyümesinin 2004 yılı Haziran ve Temmuz aylarında önceki aylara göre hızlandığını göstermektedir. Söz konusu gösterge kapsamında, Temmuz ayında sanayi üretimi, faiz oranları ve finansal değişkenler büyüme açısından olumlu seyrederken, anketler euro bölgesi büyüme oranının zayıf olduğuna işaret etmektedir. Euro Bölgesi'nde artan petrol fiyatları ile beraber kısa vadede fiyatlarda yukarı yönlü bir baskı bulunmasına karşın, ekonominin henüz sağlam ve sürdürülebilir bir eğilimi yakalayamamış olması kısa vadede Avrupa Merkez Bankasının faiz oranlarını arttırma ihtimalini azaltmaktadır.

**ÖNCÜ GÖSTERGELER: €COIN (3-aylık % değişim),
OECD CLI (yıllıklandırılmış 6-aylık % değişim)**

Kaynak: CEPR, OECD.

**TÜKETİCİ ve SANAYİ GÜVEN ENDEKSLERİ: AB
(mevsimsellikten arındırılmış)**

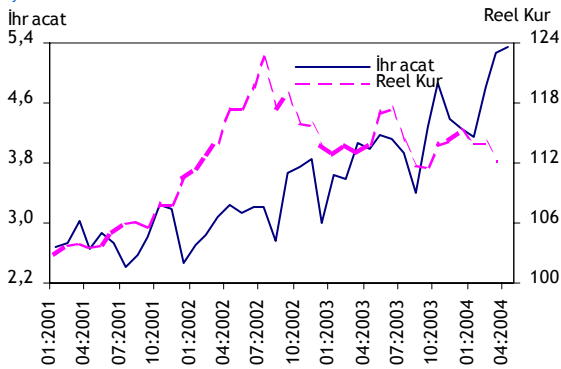
Kaynak: Eurostat.

6. 2003 Nisan ayından bu yana yükselme eğiliminde olan OECD'nin açıkladığı bileşik öncü göstergelerin (CLI) altı aylık büyüme oranı son aylarda düşme eğiliminde olmakla birlikte, endeks geçmiş yıllara göre yüksek düzeyini korumaktadır.

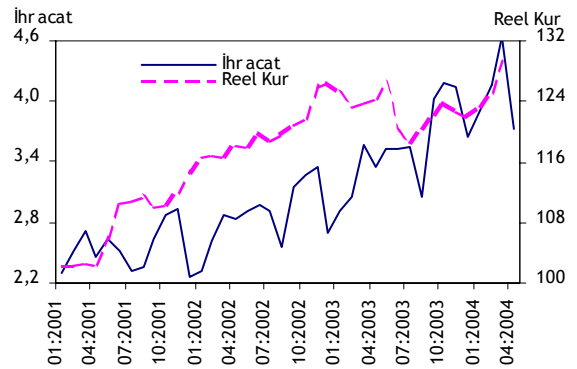
7. AB'ye yeni üye ülkelerden Çek Cumhuriyeti, Polonya ve Macaristan GSYİH büyümesi güçlü şekilde sürerken, enflasyon oranlarında da artış görülmüştür. Söz konusu ülkelerde reel kur farklı eğilimler göstermekle birlikte, ihracat genel olarak yukarı yönlü eğilim sergilemektedir.

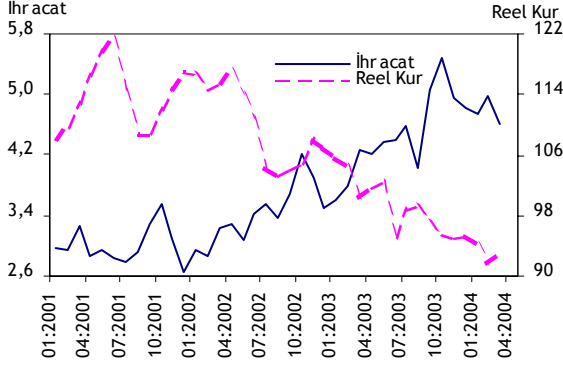
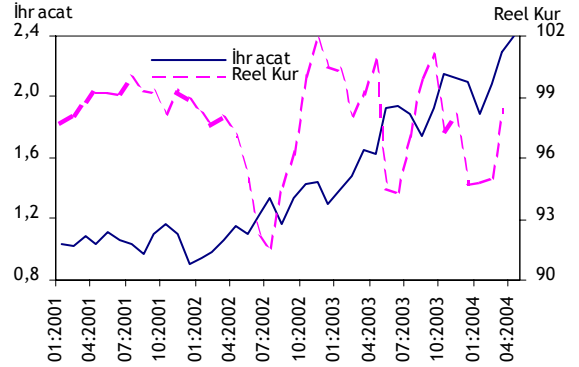
YENİ AB ÜYESİ ÜLKELERDE İHRACAT ve REEL KUR (1995=100)¹

ÇEK CUMHURİYETİ

MACARİSTAN

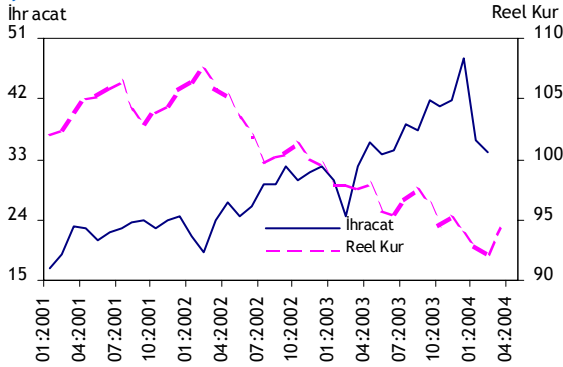
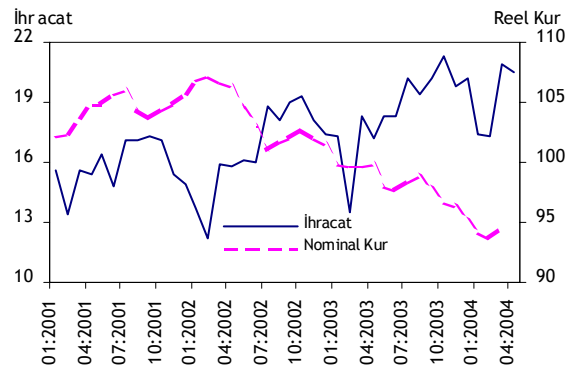
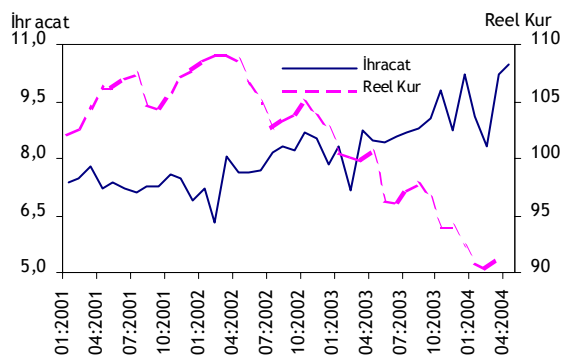
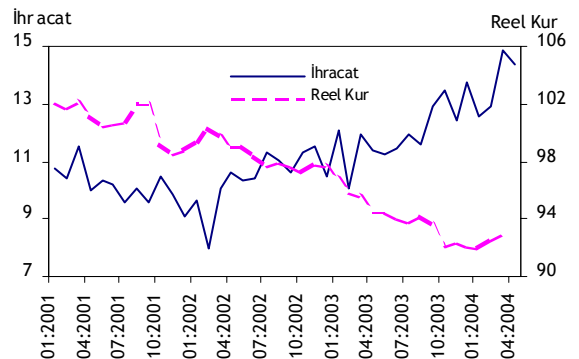
POLONYA**SLOVAK CUMHURİYETİ**

i Reel kur endeksindeki artış para biriminin güçlenmesini göstermektedir.

8. Gelişmekte olan Asya ekonomilerinde 2003 yılında görülen büyümenin kaynakları iç talepteki artış ve ihracatta meydana gelen sıçrama olmuştur. Söz konusu ekonomilerin 2004 yılının ilk çeyreği itibarıyla da büyüme eğilimlerini devam ettirdikleri görülmektedir. Gelişmekte olan Asya ekonomilerinde görülen yurt içi büyüme dinamikleri 2004 yılı geneli için olumlu bir görünüm sergilemektedir.

9. Doğu Asya ekonomilerinden Çin'de 2003 yılında görülen yüksek oranlı büyüme, 2004 yılı ilk çeyreğinde de devam etmiştir. Yılın ilk çeyreğinde Çin yüzde 9,8 oranında büyümüştür. Diğer taraftan, Çin yönetiminin ekonomideki aşırı ısınmanın önüne geçmek amacıyla aldığı makroekonomik tedbirlerin etkilerini sınırlı da olsa göstermeye başladığı görülmektedir. Sabit sermaye yatırımlarının yılın ilk çeyreğinde yüzde 47,8 olan yıllık büyüme oranının Haziran ve Temmuz aylarında sırasıyla yüzde 23 ve yüzde 31 olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca, sanayi üretiminin artış hızı Haziran ve Temmuz aylarında düşmüştür. Artan petrol fiyatlarının ABD'den sonra dünyanın en büyük ikinci petrol ithalatçısı olan Çin'in büyüme performansı üzerinde yılın ikinci yarısında olumsuz etki yapabileceği düşünülmektedir.

RAKİP ÜLKELERDE İHRACAT (milyar ABD doları) ve REEL KUR (1995=100)ⁱ

ÇİN**HONG KONGⁱⁱ****MALEZYA****SİNGAPUR**

i Reel kur endeksindeki artış para biriminin güçlenmesini göstermektedir.

ii Hong Kong için reel kur bulunamadığından nominal efektif döviz kuru kullanılmıştır.

Kaynak: IMF.

Yurt İçi Talep ve Üretim Gelişmeleri

10. 2003 yılında büyüme oranı yüzde 5,8 oranında gerçekleşen GSYİH, 2004 yılı ilk çeyreğinde, önceki yılın aynı dönemine göre beklentilerin üzerinde yüzde 10,1 oranında artış göstermiştir. Ekonomide yılın ilk çeyreğinde gerçekleşen büyümenin temelinde ihracatın yüksek bir oranda artması ve özel tüketim ve yatırım harcamaları kaynaklı iç talebin canlanması sonucunda sanayi üretimindeki hızlı artış yatmaktadır. Ayrıca, özel sektör yatırımlarının reel olarak yüzde 60,6 oranında artması gerek sanayi üretimindeki büyümenin, gerekse ihracat artışının yıl genelinde de devam edeceğine dair sinyal vermektedir.

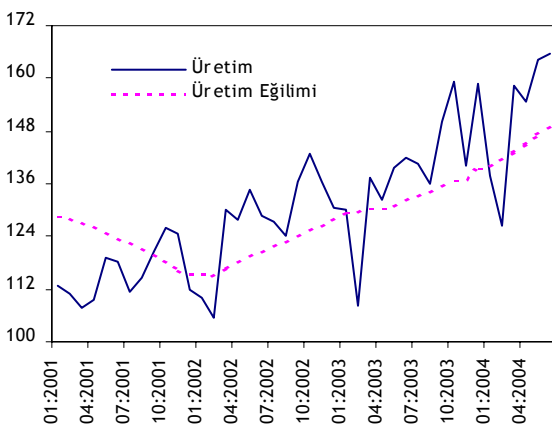
11. Büyüme üretim yönünden incelendiğinde, 2004 yılının ilk üç aylık döneminde tarım sektörü katma değerinin geçen yılın aynı dönemine göre gerilediği, sanayi sektörü gelişmelerinin ise GSYİH büyümesinde belirleyici olduğu gözlenmektedir. Bu dönemde, inşaat sektörü katma değerinin 2003 yılı son çeyreği ile beraber iki dönem üst üste geçen yılın aynı dönemine kıyasla artış göstermesi, yaşanan deprem ve ekonomik kriz sonrasında canlanması geciken sektör açısından olumlu bir gelişme olarak görülmektedir.

12. Üretim düzeyindeki artış eğilimi Haziran ayında da devam etmektedir. DİE Aylık Sanayi Üretim Endeksi sonuçlarına göre toplam sanayi ve imalat sanayi üretimleri, 2004 yılının Haziran ayında geçen yılın aynı ayına göre sırasıyla yüzde 15,7 ve yüzde 16,8 oranlarında artış göstermiştir. Mevsimsellikten arındırılmış verilere göre toplam sanayi ve imalat sanayi üretimleri bir önceki aya göre sırasıyla yüzde 0,9 ve yüzde 1,8 oranlarında artmıştır. Mevsimsellikten arındırılmış veriler ile sanayi üretim endeksi, tarihindeki en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Bu dönemde dayanıklı tüketim malları ve taşıt araçları üretimindeki yüksek oranlı artışlar devam etmiştir. Ayrıca, yatırım malları üreten sektörlerdeki hızlı artışlar, yatırım harcamalarındaki yükselişin sürdüğüne işaret etmektedir.

13. Temmuz ayına ait İmalat Sanayi Aylık Eğilim Anketi, üretimdeki artışın söz konusu ayda sürdüğünü göstermektedir. İşyerlerinin tahminlerine göre toplam imalat sanayii üretiminin Temmuz ayında geçen yılın aynı ayına göre yüzde 18,8 gibi yüksek bir oranda artması beklenmektedir.

14. Temmuz ayı üretim ağırlıklı kapasite kullanım oranı yüzde 84,1 oranında gerçekleşerek son üç aydaki yüksek seviyesini korumuştur.

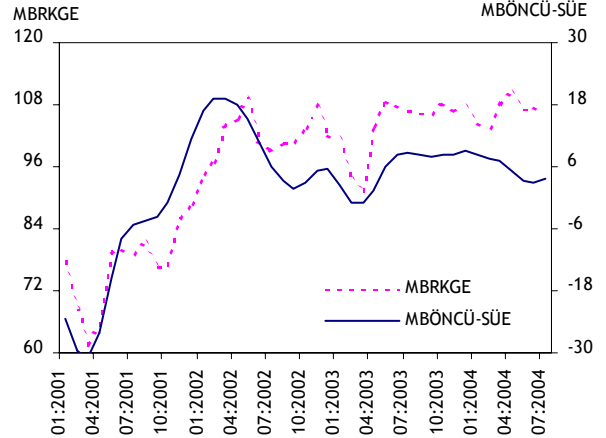
İMALAT SANAYİİ ÜRETİMİ (1994=100)

Üretim eğilimi 12 aylık hareketli ortalama ile hesaplanmıştır.

Kaynak: DİE.

TÜRKİYE İÇİN ÖNCÜ GÖSTERGELER: MBRKGE, MBÖNCÜ-SÜE (6-aylık % değişim)

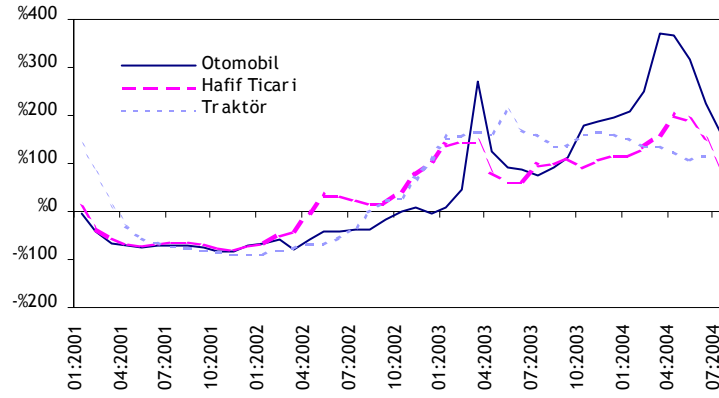
Kaynak: TCMB.

15. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından oluşturulan bileşik öncü göstergeler endeksinin (MBÖNCÜ-SÜE) altı aylık değişim oranı Mayıs ve Haziran aylarında sınırlı da olsa düşüş göstermiş ancak, Temmuz ayı itibariyle yükselmiştir. Mevsimsellikten arındırılmış elektrik üretim miktarında gözlenen azalışa rağmen, mevsimsellikten arındırılmış ara malları ithalatı ile mamul mal stok miktarı beklentisi, ihracat ve istihdama ilişkin beklentiler ve faizlerdeki olumlu gelişmelerin etkisi ile endekste Haziran ayına göre

artış görülmektedir. Benzer şekilde, 2003 yılı ikinci çeyreğinde Irak'taki savaşın sona ermesiyle yükselişe geçen reel kesim güven endeksi (MBRKGE) 2004 yılı ilk yarısı itibarıyla yüksek düzeyini korumaktadır. Endeksin 100'ün üzerinde yer alan değeri, reel kesimin ekonomik faaliyetlere ilişkin güveninin sürdürüğüne işaret etmektedir.

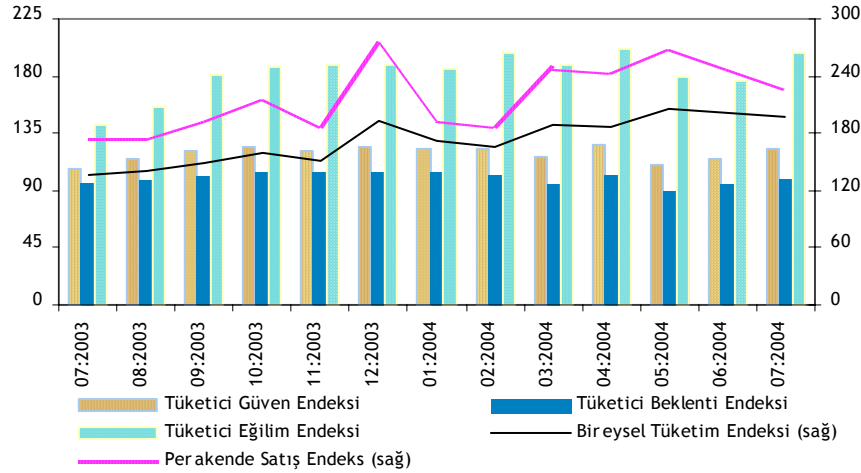
16. Tüketici kredisi kullanımındaki hızlı artış ve hurda araç indirimi, 2004 yılı ilk yarısındaki otomobil satışlarının tarihinin en yüksek seviyesine çıkmasını sağlayan en önemli faktörler olmuştur. Otomobil satışlarının büyüme hızı Haziran ve Temmuz aylarında önceki aylara göre yavaşlamakla birlikte, 2003 yılı aynı aylarına göre sırasıyla yüzde 131¹ ve yüzde 126² oranında artmıştır. Diğer taraftan, otomobil satışlarına göre daha istikrarlı bir seyir izleyen hafif ticari araç satışlarının 2004 yılı başından bu yana belirgin bir sıçrama göstermesi dikkat çekicidir. Hafif ticari araç satışlarının hizmet ve imalat sanayi sektörlerindeki canlılığı teyit etmesi açısından önemli bir gösterge olduğu düşünülmektedir.

TAŞIT ARAÇLARI SATIŞI: BÜYÜME ORANI
(üç aylık hareketli ortalama, yıllık % değişim)

Kaynak: Otomotiv Sanayii Derneği, Otomobil Distribütörleri Derneği.

CNBC-e ENDEKSLERİ (Ocak 2002=100)

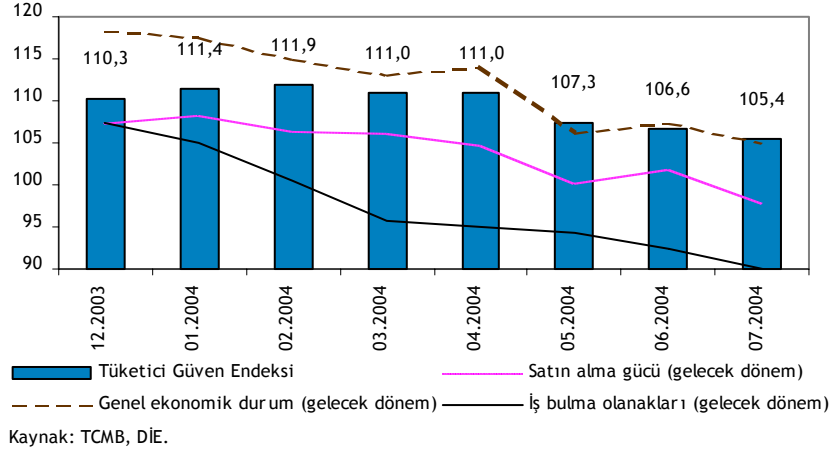

Kaynak: NTVMNSNBC.

¹ Otomotiv Sanayii Derneği verilerine göre.

² Otomobil Distribütörleri Derneği verilerine göre.

TÜKETİCİ EĞİLİM ANKETİ

17. CNBC-e tarafından hazırlanan tüketici güven ve beklenti endeksleri Temmuz ayında yükselmiş, bireysel tüketim ve perakende satış endekslerinde ise gerileme görülmüştür.

18. TCMB ve DİE tarafından hazırlanan Tüketici Eğilim Anketi Haziran ayı sonuçlarına göre, 2004 yılı Haziran ayında 106,6 olan Tüketici Güven Endeksi, Temmuz ayında 105,4 değerine inmiştir. Endeksin 100 değerinin üzerinde iyimser bir seviyede bulunması genel ekonomik durumu gösteren endeksin yüksek seviyesinden kaynaklanmıştır.

Fiyatlar

19. 2004 yılının ilk yarısında 1 ABD doları ve 0,77 eurodan oluşan nominal döviz sepeti karşısında 2003 yılı sonuna göre değer kazanan Türk lirası, Haziran ayında bir önceki aya göre yüzde 0,3, Temmuz ayında ise yüzde 2,3 oranında değer kazanmıştır. Diğer taraftan, TÜFE ve TEFE bazlı reel kur endeksleri Temmuz ayında yükselmiştir.

20. Mart ayından bu yana ABD doları karşısında değer kaybeden euro, Haziran ve Temmuz aylarında değer kazanmıştır. Bunun sonucunda Mayıs ayında 1,2'ye gerileyen aylık ortalama euro/dolar paritesi Temmuz ayında 1,227'ye çıkmıştır.

REEL EFEKTİF DÖVİZ KURU (aylık yüzde değişim)ⁱ

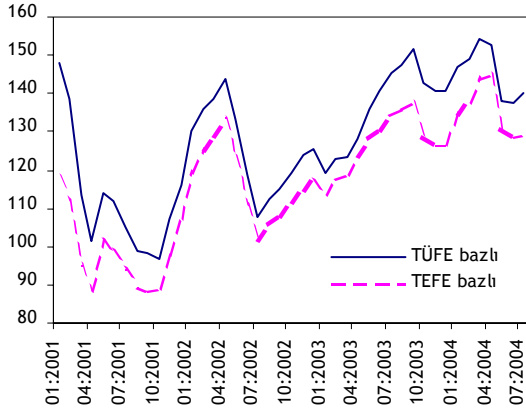
	2003						2004						
	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Kas	Ara	Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Tem
Türkiye													
TÜFE bazlı	3,2	1,4	2,9	-5,7	-1,7	0,1	4,6	1,4	3,4	-1,1	-9,3	-0,6	2,0
TEFE bazlı	3,1	1,1	1,1	-6,4	-1,8	0,0	6,3	2,5	4,6	0,7	-9,9	-1,5	0,3
Çek Cumhuriyeti	-2,8	-2,2	-0,2	2,1	0,2	0,8	-1,0	0,0	-1,6				
Slovakya	2,9	3,0	1,0	-3,7	0,8	-3,4	0,1	0,2	3,5				
Macaristan	-1,3	1,5	1,7	1,1	-0,9	-0,5	1,1	1,5	3,1				
Polonya	3,9	0,5	-2,0	-1,6	-0,8	0,5	-1,2	-2,8	1,5				
Hong Kong ⁱⁱ	0,6	0,5	-0,9	-1,2	-0,3	-1,3	-1,1	-0,4	0,8				
Malezya	1,0	0,5	-1,1	-2,5	-0,1	-1,8	-1,6	-0,6	1,0				
Singapur	-0,4	0,5	-0,6	-1,6	0,3	-0,3	-0,2	0,6	0,4				
Çin	1,1	0,8	-1,1	-1,9	0,8	-1,4	-1,0	-0,8	2,1				

Kaynak: TCMB, IMF.

ⁱ Reel kur endeksindeki artış söz konusu para biriminin güçlenmesini göstermektedir.

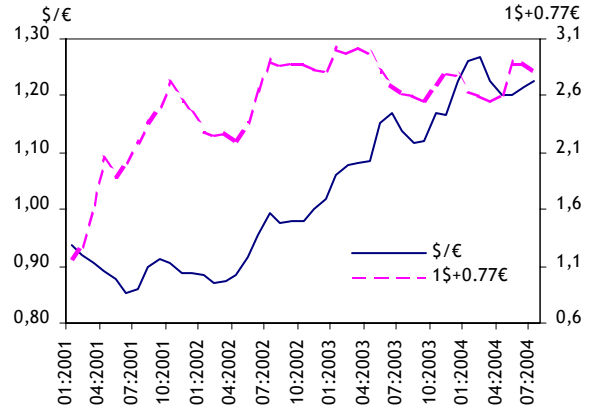
ⁱⁱ Hong Kong için reel kur bulunamadığından nominal efektif döviz kuru kullanılmıştır.

REEL EFEKTİF DÖVİZ KURU (1995=100)ⁱ

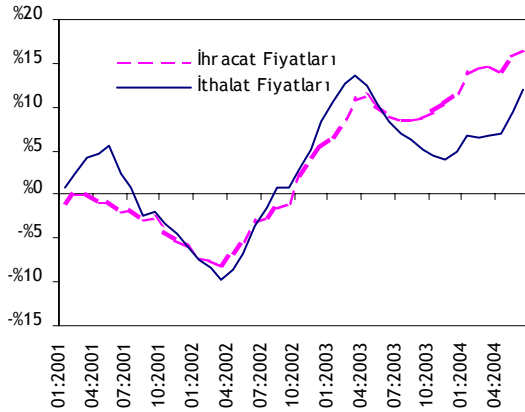
ⁱ Reel kur endeksindeki artış Türk lirasının güçlenmesini göstermektedir.
Kaynak: TCMB.

USD/EUR PARİTESİ ve NOMİNAL DÖVİZ KUR SEPETİ

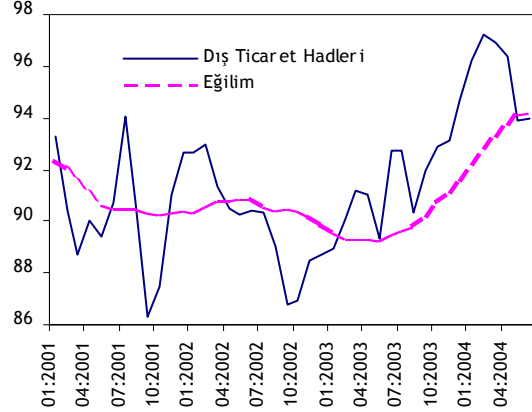
21. Dış ticaret hadlerinde 2003 yılında görülen ihracat lehine düzelme eğilimi 2004 yılının ilk çeyreği itibarıyla devam etmiş, ancak yılın ikinci çeyreğinde tekrar bozulma eğilimine girmiştir.

İHRACAT ve İTHALAT FİYATLARI (3-aylık hareketli ortalama, yıllık % değişim)

Kaynak: DİE.

DIŞ TİCARET HADLERİ (İhracat Fiyatları/İthalat Fiyatları) (1994=100)

22. İhracat fiyatları Haziran ayında bir önceki aya göre yüzde 0,8 oranında azalmıştır. 2004 yılı başında dünya ana metal fiyatlarında meydana gelen artış sonucu yılın ilk beş ayında yükselen ana metal sanayi ihracat fiyat endeksi Haziran ayında bir önceki aya göre dikkat çekici oranda azalmıştır. Motorlu kara taşıtları ihracat fiyatları ise söz konusu ayda artmıştır.

23. Haziran ayında ithalat fiyatları bir önceki aya göre yüzde 0,8 oranında azalmıştır. Tekstil ürünleri, ana metal sanayi ürünleri ve makine/teçhizat ithalat fiyatları, fiyat endeksindeki söz konusu artışta önemli belirleyiciler olmuştur.

İHRACAT ve İTHALAT FİYAT ENDEKSLERİ (1994=100)

	2003							2004					
	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Kas	Ara	Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz
İhracat Fiyat Endeksi	91,4	92,2	90,9	91,6	93,1	95,0	99,2	104,9	105,2	104,8	105,2	106,3	105,5
İmalat	91,8	93,0	91,4	92,0	93,2	94,8	99,0	105,1	105,5	104,6	105,1	106,3	105,5
Tekstil Ürünleri	88,8	90,1	85,9	86,3	88,7	91,6	97,4	102,3	100,7	99,9	98,6	98,6	96,6
Giyim Eşyası	97,3	101,8	97,0	95,6	95,0	98,9	107,8	116,8	124,0	115,7	115,7	114,8	115,4
Kimyasal Madde ve Ürünler	89,9	88,1	87,7	90,2	91,9	87,5	91,9	95,4	95,2	91,1	93,5	94,5	95,9
Ana Metal Sanayi	100,5	101,3	103,1	105,5	108,3	107,1	108,3	119,4	122,1	128,0	136,9	145,8	132,2
Makine ve Teçhizat İmalatı	85,9	84,8	85,0	85,1	86,5	91,7	93,4	101,8	99,7	98,9	100,1	97,0	97,2
Elektrikli Makine ve Cihazlar	70,2	68,4	69,6	70,3	67,0	68,3	73,3	79,4	76,0	69,5	70,8	68,2	70,1
Motorlu Kara Taşıtları	98,6	101,6	98,6	102,3	106,3	107,8	109,1	113,8	110,7	110,6	113,0	111,3	115,5
İthalat Fiyat Endeksi	98,6	99,4	100,6	99,6	100,2	102,0	104,8	109,0	108,2	108,1	109,2	113,2	112,3
Madencilik ve Taşocakçılığı	158,0	159,5	168,0	169,1	169,3	164,3	168,5	178,1	173,2	177,6	176,4	189,0	190,1
Ham Petrol ve Doğalgaz	169,8	172,2	179,0	182,1	181,2	176,5	181,8	188,3	182,7	190,7	189,6	203,7	203,0
İmalat	93,2	93,6	93,4	92,3	93,0	94,4	98,2	100,3	100,6	100,6	102,4	105,4	104,8
Tekstil Ürünleri	91,3	89,4	88,2	82,3	84,2	84,0	90,7	91,7	93,8	95,3	95,6	99,4	94,2
Kimyasal Madde ve Ürünler	101,5	100,0	99,2	98,8	101,2	101,9	103,3	109,7	109,2	107,3	110,0	110,9	110,1
Ana Metal Sanayi	94,7	97,1	98,8	94,4	101,4	102,0	107,2	119,8	123,1	132,3	139,1	143,6	138,8
Makine ve Teçhizat İmalatı	93,5	97,2	94,6	94,6	94,6	96,5	98,9	98,6	90,9	92,5	96,9	104,1	102,3
Elektrikli Makine ve Cihazlar	68,6	67,3	65,6	65,4	65,9	66,9	70,0	71,8	73,0	72,4	68,2	71,2	68,5
Motorlu Kara Taşıtları	91,6	91,4	91,4	89,2	92,0	94,6	103,5	100,6	106,3	103,4	101,6	102,3	101,2

Kaynak: DİE.

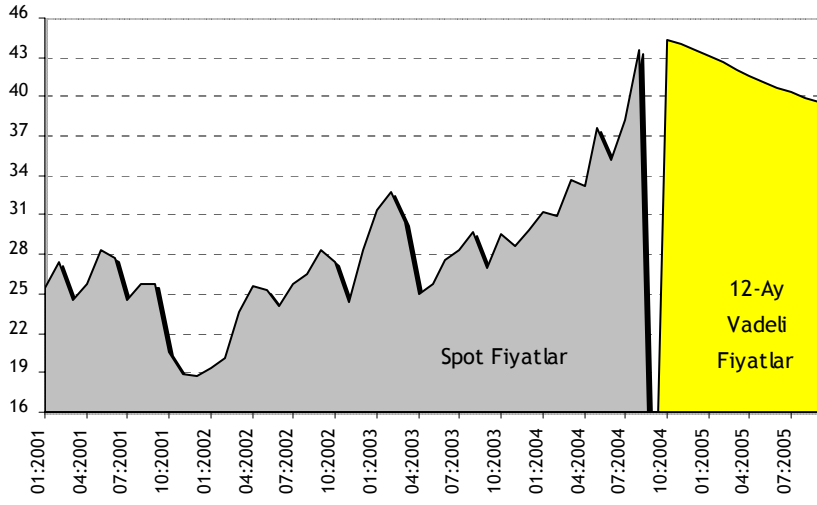
24. 2004 yılının başından bu yana artış eğiliminde olan petrol fiyatları yüksek arz düzeyine rağmen söz konusu eğilimini arttırarak devam ettirmektedir. Ağustos ayında Brent ham petrolü 45 ABD doları seviyesine çıkarken, OPEC referans fiyatı³ 42 ABD doları seviyelerinden işlem görmektedir. Söz konusu fiyatlar Temmuz ayında sırasıyla ortalama 38,2 ve 36,3 ABD doları seviyesinde gerçekleşmişti. Petrol fiyatlarının şu an geldiği noktayı yorumlayabilmek için reel petrol fiyatlarının analize dahil edilmesi gerekmektedir. Reel ham petrol fiyatları⁴ dünya genelinde, özellikle Ağustos ayında 1974 yılında yaşanan petrol krizi zamanında ulaştığı seviyeyi ulaşmasına rağmen, 1980 ve 1981 yılında yaşanan ikinci petrol krizi zamanında görülen fiyatların gerisindedir.

25. Petrol fiyatlarının yükselmesinde Çin ve ABD'nin talepleri en önemli unsur olurken, dışsal şok olarak Suudi Arabistan petrol işletmelerine ve Suudi Arabistan'dan sonra dünyanın ikinci büyük petrol rezervlerine sahip Irak'taki petrol hatlarına yapılan saldırılar öne çıkmaktadır. Talep açısından en çarpıcı gelişme ise Çin'in ham petrol talebini geçen seneye göre yüzde 20 oranında arttırmasıdır. Ayrıca, ABD'de yaz aylarına girerken mevsimsel olarak ham petrol talebinin artacağı beklentilerine rağmen, stok miktarlarının düşük olması, petrol fiyatları üzerinde spekülasyonlar yapılmasına imkan tanımış ve petrol fiyatları üzerinde yukarı yönlü baskı yaratmıştır.

3 OPEC referans ham petrol fiyatı, yedi ülkenin (Cezayir, Endonezya, Nijerya, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Venezuela ve Meksika) ham petroleri fiyatlarının aritmetik ortalaması alınarak hesaplanmaktadır.

4 Reel ham petrol fiyatları, OECD ülkeleri üretici fiyat endeksleri (2003:100) kullanılarak deflate edilmiştir.

HAM PETROL FİYATLARI: BRENT SPOT ve 12-AY VADELİ (aylık ortalama, ABD doları/varil)

Vadeli Fiyatlar

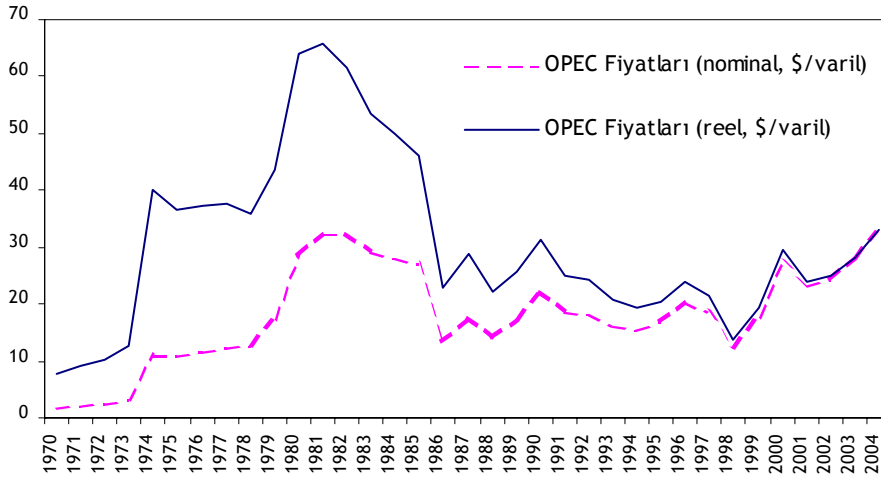
19.08.2004

Ekim 2004	44,33
Kasım 2004	44,09
Aralık 2004	43,61
Ocak 2005	43,11
Şubat 2005	42,59
Mart 2005	42,09
Nisan 2005	41,61
Mayıs 2005	41,15
Haziran 2005	40,71
Temmuz 2005	40,30
Ağustos 2005	39,92
Eylül 2005	39,57

Kaynak: theipe.com.

Not: 19.08.2004 tarihinde International Petroleum Exchange'de oluşan vadeli fiyatlar.

HAM PETROL FİYATLARI (reel ve nominal)

II. İHRACAT

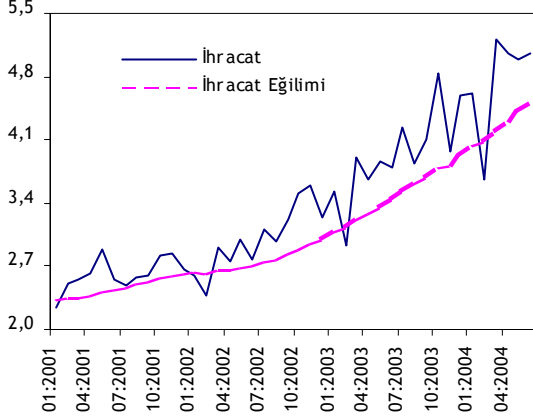
Genel Değerlendirme

26. İhracat 2004 yılı Haziran ayında önceki yılın aynı ayına göre yüzde 33,1 oranında artarak 5,1 milyar ABD doları olmuştur. Yılın ilk yarısındaki ihracat artışı yüzde 31,8 olmuş, 12 aylık ihracat ise yüzde 31,1 oranında artarak 54,2 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir.

27. 2003 yılında görülen arz ve maliyet koşullarındaki iyileşmenin 2004 yılında sürmesi, ihracat artışında etkili olmuştur. Özellikle işgücü ve enerji maliyetlerinin düşük düzeylerde oluşu ve verimlilik artışı, Türk lirasındaki değerlenmeye rağmen firmalara rekabet gücü sağlamıştır. Ayrıca, dünya ekonomisindeki genişleme eğilimi ve artan ihracat fiyatları bu artışı desteklemiştir.

İHRACAT ve İHRACAT EĞİLİMİ'

(milyar ABD doları)

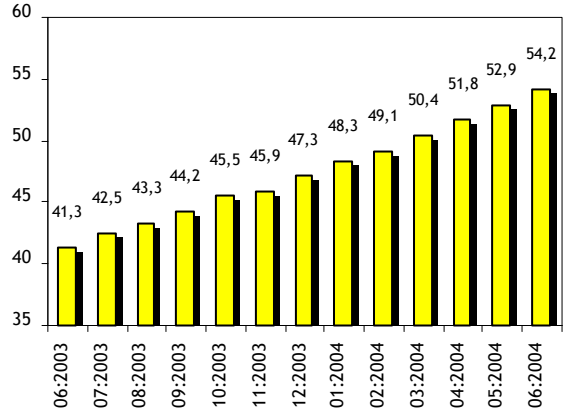

i İhracat eğilimi 12 aylık hareketli ortalama ile hesaplanmıştır.

Kaynak: DIE.

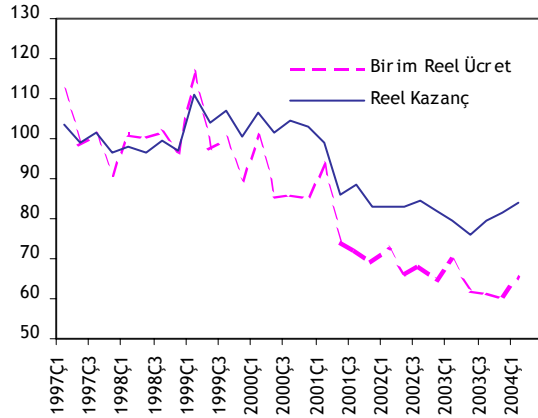
İHRACAT

(on iki aylık, milyar ABD doları)

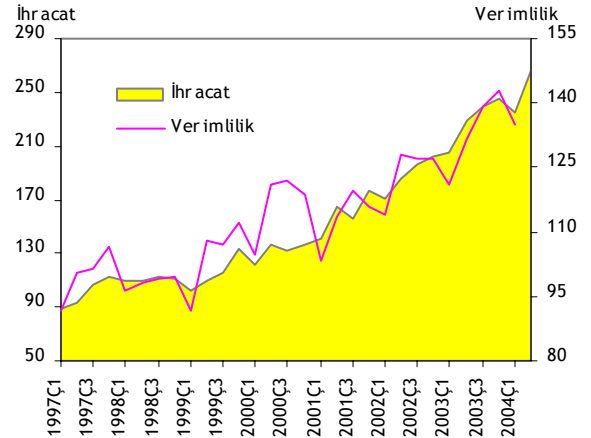
Kaynak: DIE.

ÖZEL İMALAT SANAYİNDE BİRİM REEL ÜCRET VE REEL KAZANÇ ENDEKSİ (1997=100)

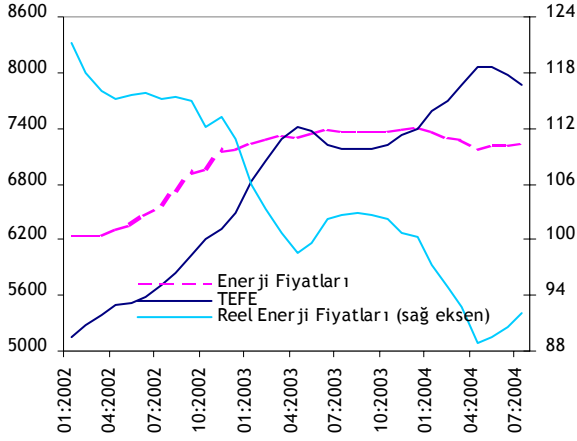
Kaynak: DIE, TCMB.

ÖZEL İMALAT SANAYİ İHRACAT MİKTAR VE VERİMLİLİK ENDEKSİ (1997=100)

Kaynak: DIE.

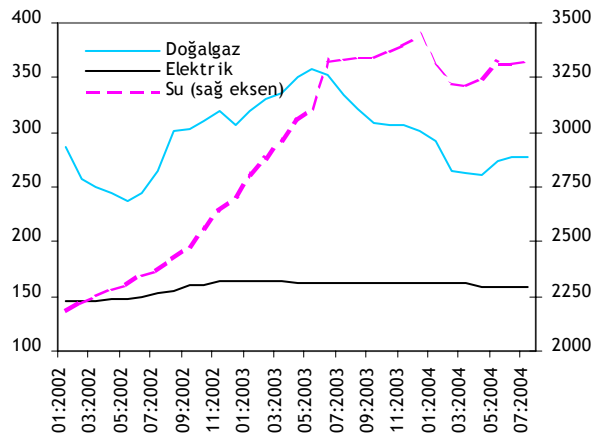
ENERJİ FİYATLARI ve TEFEⁱ (1994=100)

ⁱ Enerji fiyatları TEFE Elektrik, Gaz ve Su fiyatları endeksidir. Reel fiyatlar enerji fiyatları endeksi TEFE'ye bölünerek elde edilmiştir.

Kaynak: DİE.

ENERJİ TOPTAN FİYATLARIⁱ (bin TL)

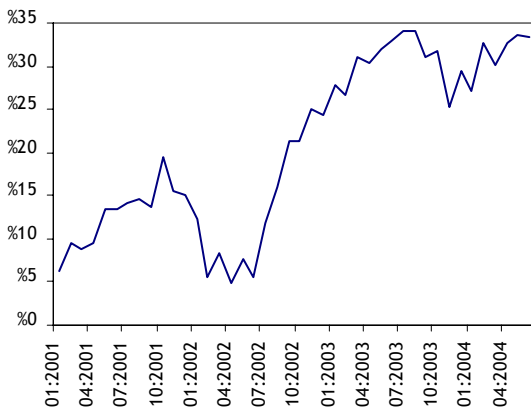
ⁱ TEFE grubu altında yer alan fiyatlar elektrik fiyatları KWH başına, doğalgaz ve su fiyatları ise metreküp başına olmak üzere yurtiçindeki peşin fiyatlarıdır.

Kaynak: DİE.

28. Reel enerji maliyetlerindeki gerileme eğilimi 2004 yılı Nisan ayına kadar devam etmiş, ancak Mayıs ayı itibarıyla yeniden yükselmeye başlamıştır. Elektrik fiyatlarının istikrarlı seyrine rağmen doğalgaz ve su fiyatlarında yılın özellikle ikinci çeyreğinden itibaren artışlar olmuştur. Bununla birlikte, fiyatlar geçen yıla kıyasla oldukça düşük düzeydedir.

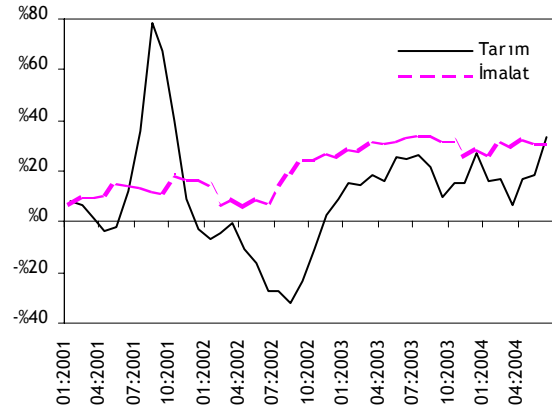
29. Eximbank tarafından ihracat kredilerine uygulanan faiz oranındaki gerileme 2004 yılında da devam etmiştir. Faiz oranları 12 Şubat ve 19 Mart 2004 tarihlerinde indirilmiştir. Diğer taraftan, uluslararası mali piyasalarda faiz oranlarında yaşanan artış göz önüne alınarak Eximbank 5 Temmuz 2004 tarihinde kısa vadeli döviz kredisi faiz oranlarını 0,25'er puan arttırmıştır.

İHRACAT: BÜYÜME ORANI (üç aylık hareketli ortalama, yıllık % değişim)

Kaynak: DİE.

İHRACAT: SEKTÖREL BÜYÜME ORANLARI (üç aylık hareketli ortalama, yıllık % değişim)

Kaynak: DİE.

30. İmalat sanayiindeki ihracat artış oranlarının üç aylık eğilimi olumlu gelişme sergilerken, tarım ürünleri ihracat eğilimi Mart ayında düşüş göstermiş, Nisan-Haziran döneminde yeniden yükselmiştir.

31. 2004 yılı ilk yarısında ihracat artışına en büyük katkıyı yapan mal grupları sırasıyla kara taşıtları ve aksam-parçaları, demir ve çelik, elektrikli makine ve cihazlar, kazanlar-makineler-mekanik cihazlar ile örme giyim eşyası ihracatı olmuştur.

İHRACAT (milyon ABD doları)

	Haziran				Ocak-Haziran			
	2003	2004	% Değişim	% Katkı	2003	2004	% Değişim	% Katkı
Toplam	3796	5051	33,0		21684	28589	31,8	
Tarım ve Ormancılık	140	221	58,0	2,1	1032	1226	18,9	0,9
Balıkçılık	2	1	-34,7	0,0	28	28	1,5	0,0
Madencilik ve Taşocakçılığı	39	39	-0,5	0,0	197	276	40,0	0,4
İmalat	3593	4761	32,5	30,8	20314	26878	32,3	30,3
Diğer	23	29	29,1	0,2	114	181	59,1	0,3
Önemli Fasıllar:								
Yenilen Meyveler	70	139	99,2	1,8	433	633	46,2	0,9
Mineral yakıtlar, mineral yağlar	88	130	47,3	1,1	473	602	27,2	0,6
Plastik ve mamülleri	77	112	45,8	0,9	405	597	47,7	0,9
Pamuk, pamuk ipliği, pamuklu mensucat	78	96	22,9	0,5	503	606	20,6	0,5
Örme giyim eşyası	495	531	7,2	0,9	2715	3068	13,0	1,6
Örülmemiş giyim eşyası	312	343	10,0	0,8	1875	2119	13,0	1,1
Dokumaya elverişli maddelerden hazır eşya	127	138	8,9	0,3	761	891	17,1	0,6
Demir ve çelik	208	482	132,3	7,2	1450	2386	64,6	4,3
Demir veya çelikten eşya	111	190	71,3	2,1	632	906	43,3	1,3
Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar	246	332	35,1	2,3	1343	1887	40,5	2,5
Elektrikli makina ve cihazlar	235	313	33,0	2,0	1416	2053	45,0	2,9
Kara taşıtları ve bunların aksam, parçaları	484	727	50,2	6,4	2423	3713	53,3	6,0

Kaynak: DİE.

İHRACAT: ÜLKE DAĞILIMI (milyon ABD doları)

	Haziran					Ocak-Haziran				
	2003		2004		%	2003		2004		%
	Değer	Pay (%)	Değer	Pay (%)		Değişim	Değer	Pay (%)	Değişim	
Toplam	3796	..	5051	..	33,0	21684	..	28589	..	31,8
Avrupa Birliği Ülkeleri	2123	55,9	2741	54,3	29,1	12087	55,7	15680	54,8	29,7
AB 15	2024	53,3	2580	51,1	27,5	11404	52,6	14789	51,7	29,7
AB 10	99	2,6	161	3,2	62,5	682	3,1	891	3,1	30,5
Diğer Ülkeler	1516	39,9	2124	42,0	40,1	8733	40,3	11735	41,0	34,4
Türkiye Serbest Bölgeleri	157	4,1	186	3,7	18,3	864	4,0	1174	4,1	35,9
Seçilmiş Ülkeler ve Ülke Grupları										
OECD	2484	65,4	3298	65,3	32,8	14218	65,6	18461	64,6	29,8
Almanya	593	15,6	704	13,9	18,7	3543	16,3	4100	14,3	15,7
İngiltere	295	7,8	434	8,6	47,0	1626	7,5	2477	8,7	52,3
ABD	282	7,4	441	8,7	56,0	1792	8,3	2247	7,9	25,4
İtalya	286	7,5	372	7,4	30,1	1536	7,1	1987	7,0	29,4
Fransa	229	6,0	290	5,7	26,6	1267	5,8	1773	6,2	40,0
İspanya	172	4,5	207	4,1	20,8	855	3,9	1189	4,2	39,1
Hollanda	119	3,1	179	3,5	50,1	701	3,2	960	3,4	37,0
Diğer OECD	509	13,4	672	13,3	32,2	2899	13,4	3727	13,0	28,6
Orta Doğu Ülkeleri	404	10,6	577	11,4	42,9	1703	7,9	2654	9,3	55,8
Rusya	107	2,8	128	2,5	19,6	588	2,7	812	2,8	38,1

Kaynak: DİE.

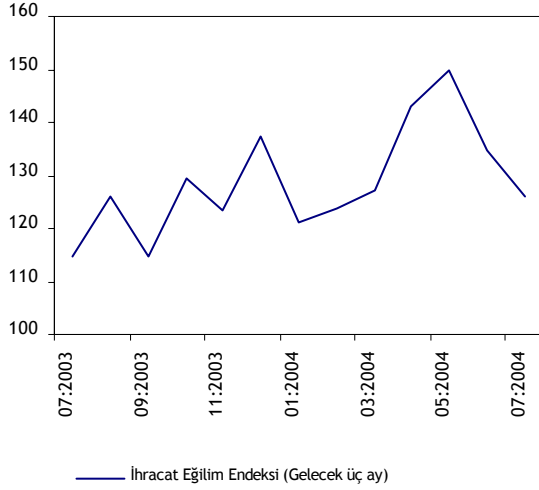
32. 2004 yılı ilk yarısında Avrupa Birliği ülkelerine yapılan ihracatın payında 2003 yılı aynı dönemine göre azalış, Orta-Doğu ülkelerinin payında ise artış olmuştur. Seçilmiş ülkeler bazında incelendiğinde, bu dönemde en fazla ihracatın Almanya ile yapıldığı ve söz konusu ülkeyi İngiltere'nin izlediği görülmektedir. 2003 yılından bu yana düşüş eğiliminde olan ABD'nin toplam ihracat içindeki payı yılın ilk altı aylık dönem itibarıyla bu eğilimini sürdürmüştür. Ayrıca bu dönemde İngiltere, Fransa, İspanya ve Rusya'ya yapılan ihracattaki yüksek oranlı artış dikkat çekmektedir.

Görünüm

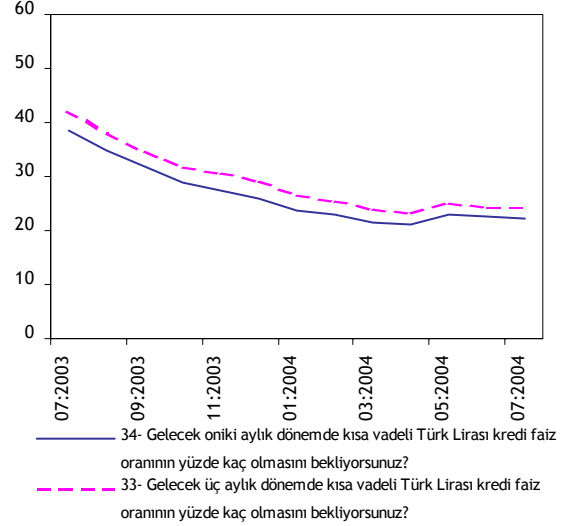
33. TCMB İktisadi Yönelim Anketi'ne göre Temmuz ayında ihracata ilişkin gelecek üç aylık göstergeler Mayıs ayından bu yana düşmesine rağmen 2003 yılına göre yüksek seviyesini korumaktadır.

34. İhracatın finansman maliyeti göstergesi olarak düşünülebilecek olan gelecek üç ve on iki aya ilişkin kredi faiz oranı beklentisindeki düşme eğilimi Mayıs ayında durmuş, Haziran ayı itibarıyla yeniden aşağı yönde olacağını bekleyenler lehine gelişmiştir. Buna göre Temmuz ayında gelecek üç aya ilişkin kredi faiz oranı beklentisi yüzde 24,5, on iki aya ilişkin kredi faiz oranı beklentisi ise yüzde 22,1 olmuştur.

İHRACATA İLİŞKİN BEKLENTİLER

Kaynak: TCMB İktisadi Yönelim Anketi.

Kaynak: TCMB İktisadi Yönelim Anketi.

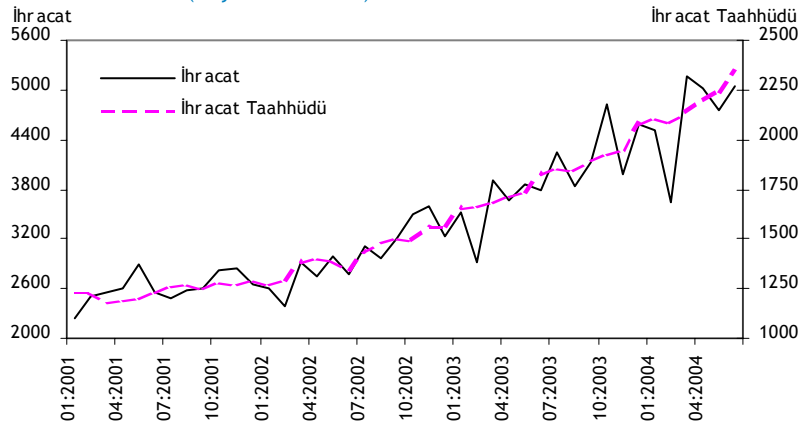
35. Gelecek üç aylık dönemde ihracat üzerinde baskı yaratacağı düşünülen faktörler arasında fiyat rekabeti, son aylarda gerileme eğiliminde olmasına karşın, yüksek payını korumaktadır. İhracat siparişlerinin kısıtlanması konusunda Temmuz ayında dış konjonktür ile kredi ve finansmana ilişkin kaygılarda artış, teslimat tarihi ile ilgili kaygılarda ise gerileme görülmüştür.

36. Dahilde işleme rejimi kapsamında bulunan ihracat taahhüdü hacmi, 2004 yılı ilk yarısında önceki yıla göre yüzde 26, söz konusu rejime tâbi olarak yapılması öngörülen ithalat ise yüzde 31,9 oranında artmıştır.

DAHİLDE İŞLEME KAPSAMINDAKİ İHRACAT TAAHHÜDÜ

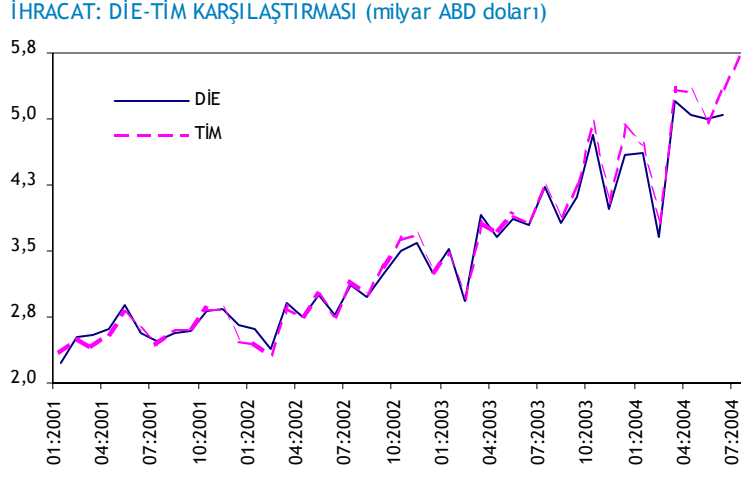
(12 aylık hareketli ort.) ve

TOPLAM İHRACAT (milyon ABD doları)

Kaynak: DTM.

37. Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) verilerine göre ihracat Temmuz ayında aylık bazda rekor kırarak yüzde 33,9 oranında artışla 5,7 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Bunun sonucunda 12 aylık ihracat Temmuz ayında 57 milyar ABD dolarına ulaşmıştır.

DIŞ TİCARETİN DÖVİZ KOMPOZİSYONU VE PARİTE ETKİSİ

ABD doları cinsinden yayımlanan Türkiye'nin dış ticaret verileri, çeşitli para birimleri ile gerçekleştirilmektedir. ABD dolarının yanı sıra euro, İngiliz sterlini, İsviçre frangı, Türk lirası ve Japon yeni, dış ticaretin büyük kısmının gerçekleştirildiği başlıca para birimleridir. Yıllar itibarıyla bakıldığında euronun gerek ihracat, gerekse ithalattaki payını zaman zaman arttırdığı görülmektedir. Paralel olarak ABD dolarının payı ise azalmaktadır. 2004 yılının ilk yarısı itibarıyla ihracatın yüzde 50,1'i, ithalatın yüzde 41,2'si euro cinsinden yapılırken, ihracatın yüzde 42,2'si, ithalatın ise yüzde 54,1'i ABD doları cinsinden yapılmıştır.

DIŞ TİCARETİN DÖVİZ KOMPOZİSYONU (yüzde pay)

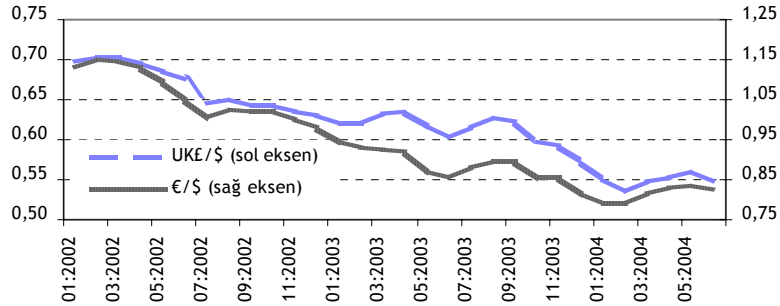
	İhracat					İthalat				
	2001	2002	2003	2004-Ç1	2004-Ç2	2001	2002	2003	2004-Ç1	2004-Ç2
ABD doları	49,5	44,9	42,6	41,1	43,2	61,2	56,7	55,1	55,7	52,8
Euro*	42,9	46,7	49,3	50,7	49,5	33,0	37,2	39,7	39,6	42,6
İngiliz Sterlini	5,7	6,6	6,2	6,3	5,8	2,2	2,0	1,7	1,7	1,7
Diğer	2,0	1,8	1,9	1,8	1,5	3,7	4,1	3,5	3,0	2,9

Kaynak: DİE.

*Euro ve euroyu oluşturan para birimlerini içermektedir.

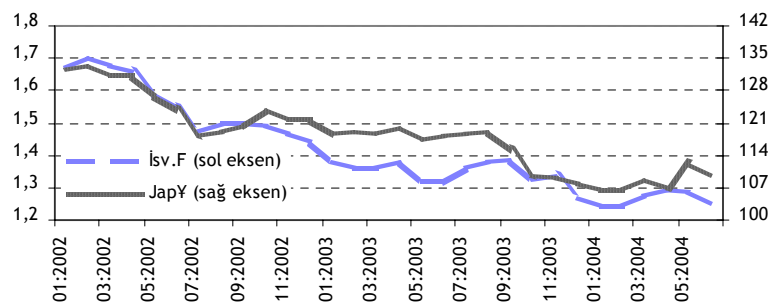
Dolayısıyla, yabancı para birimleri arasındaki parite hareketleri ABD doları cinsinden takip edilen dış ticaret istatistiklerinde önemli değişimlere yol açabilmektedir. 2003 yılından sonra 2004 yılında da paritelerde önemli değişiklikler olmuştur. Ancak 2003 yılında pariteler çoğunlukla ABD doları aleyhine gelişmişken, bu yılın özellikle ikinci çeyreğinde ABD dolarının diğer para birimleri karşısında değer kazanma eğiliminde olduğu görülmüştür.

€/Ş ve £/Ş PARİTELERİ

Kaynak: TCMB.

¥/Ş ve SFr/Ş PARİTELERİ

Kaynak: TCMB.

Dış ticareti oluşturan para birimlerinin ABD dolarına karşı paritelerinin 2003 yılı Aralık ayı ortalama değerlerinde kalmış olması varsayımına göre, 2004 yılı ilk yarısında ABD doları cinsinden yayımlanan ihracatta 73,9 milyon ABD doları artırıci, ithalatta ise 10,2 milyon ABD doları azaltıcı etki yapmıştır. Böylece yılın ilk yarısında dış ticaret açığındaki net etki 84,1 milyon ABD doları azaltıcı yönde olmuştur.

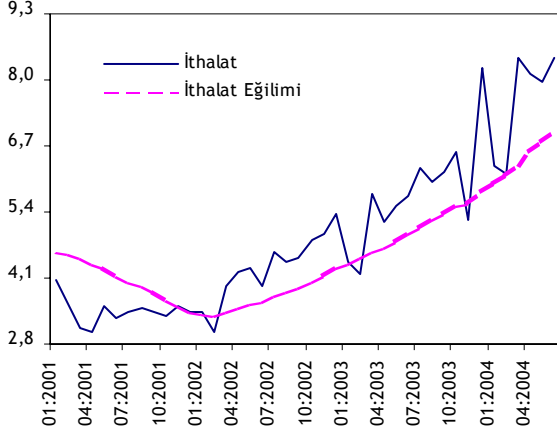
III. İTHALAT

Genel Değerlendirme

38. İthalat 2004 yılı Haziran ayında önceki yıla göre yüzde 47,5 oranında artarak 8,4 milyar ABD doları olmuştur. Böylelikle, yılın ilk yarısında 45,4 milyar ABD dolarına, on iki aylık ithalat ise yüzde 41 oranında artarak 83,9 milyar ABD dolarına ulaşmıştır.

İTHALAT ve İTHALAT EĞİLİMİ¹

(milyar ABD doları)

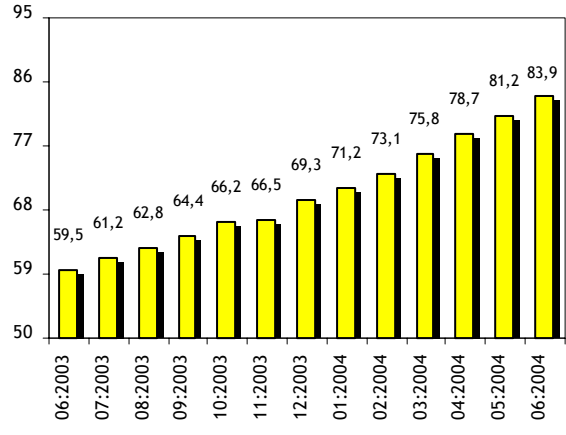

¹ İthalat eğilimi 12 aylık hareketli ortalama ile hesaplanmıştır.

Kaynak: DİE.

İTHALAT

(on iki aylık, milyar ABD doları)

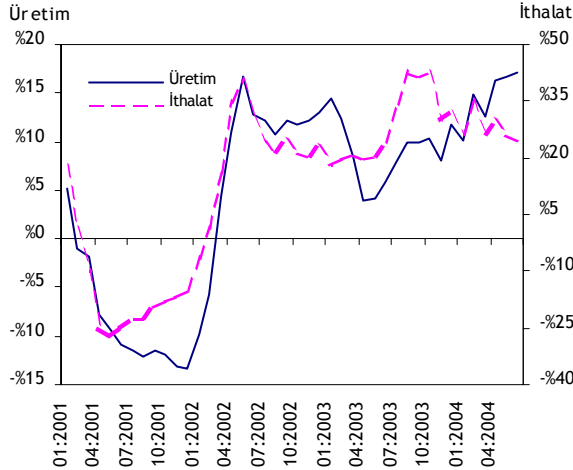
Kaynak: DİE.

39. TÜFE bazlı reel kur endeksi dikkate alındığında yılın ilk yarısı itibarıyla Türk lirasının 2003 yılı sonuna göre ortalama yüzde 4,1 oranında değer kazanması, yurt içi sanayi üretimindeki ve tüketim talebindeki artış, ithalattaki yükselmeye etkili olmuştur. Ayrıca, bu dönemde ithalat fiyatlarındaki artış eğilimi ithalatı artırıcı etki yapmıştır.

İMALAT SANAYİ ÜRETİM ve ARA MALI İTHALAT

ENDEKSLERİ: BÜYÜME ORANLARI

(üç aylık hareketli ortalama, yıllık % değişim)

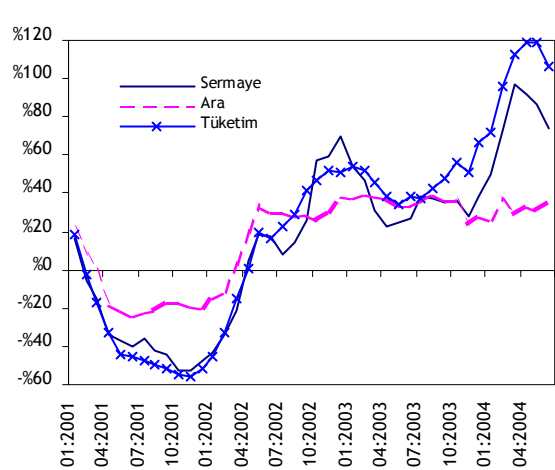

Kaynak: DİE.

İTHALAT: BÜYÜME ORANLARI

(üç aylık hareketli ortalama,

yıllık % değişim)

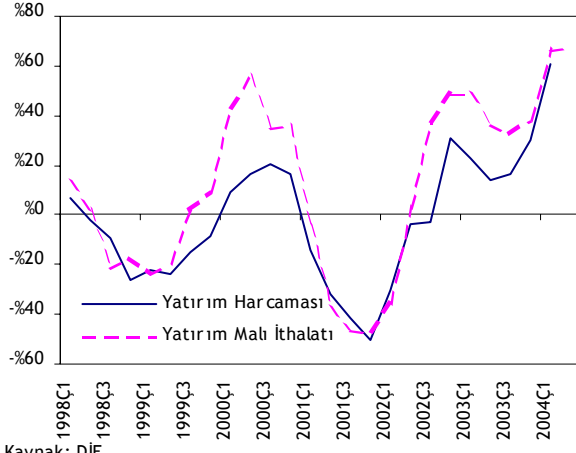

Kaynak: DİE.

40. Ocak-Haziran döneminde ara malı ithalatı toplam ithalat büyümesinde belirleyici unsur olmasına rağmen, artış oranı toplam ithalat artışının altında kalmıştır. Diğer taraftan, tüketim malı ve sermaye malı ithalatı toplam ithalatın üzerinde bir artış oranı sergilemiş, böylece toplam ithalat içindeki payları sırasıyla yüzde 14,1 ve 18,2'ye yükselmiştir. Türk lirasının değer kazanması ile beraber dayanıklı tüketim mallarına ve taşıt araçlarına yönelik talepteki yüksek oranlı artış tüketim malı ithalatındaki yükselmeye katkıda bulunmuştur.

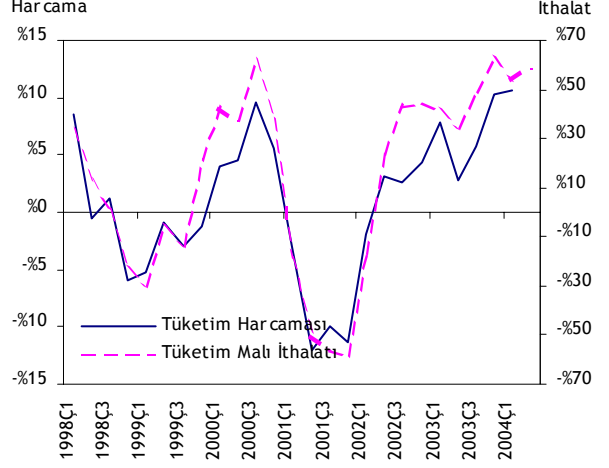
Ayrıca, artan kapasite kullanım oranlarının üretim artışının sürdürülebilmesi için yeni yatırımları gerektirmesi sebebiyle de sermaye malı ithalatı artış eğilimini devam ettirmiştir.

**ÖZEL SEKTÖR YATIRIM HARCAMALARI ve
YATIRIM MALI İTHALATI: REEL
(yıllık yüzde değişim)**

Kaynak: DİE.

**ÖZEL NİHAİ TÜKETİM HARCAMALARI ve
TÜKETİM MALI İTHALATI: REEL
(yıllık yüzde değişim)**

Kaynak: DİE.

41. 2004 yılı ilk yarısında ithalat artışına en fazla katkıyı yapan mal grupları kara taşıtları ile aksam ve parçaları, kazanlar-makineler-mekanik cihazlar, elektrikli makine ve cihazlar ile demir ve çelik ithalatı olmuştur. Ham petrol ithalatının büyüme oranı ise toplam ithalat büyümesinin altında kalmıştır.

İTHALAT (milyon ABD doları)

	Haziran				Ocak-Haziran			
	2003	2004	% Değişim	% Katkı	2003	2004	% Değişim	% Katkı
Toplam	5727	8446	47,5	..	30837	45434	47,3	..
Sermaye Malları	939	1576	67,8	11,1	4499	8278	84,0	12,3
Ara Malları	4167	5661	35,9	26,1	23085	30513	32,2	24,1
Tüketim Malları	587	1181	101,3	10,4	3068	6405	108,8	10,8
Diğer	34	29	-17,2	-0,1	186	238	27,9	0,2
Önemli Fasıllar:								
Mineral yakıtlar, mineral yağlar	816	1027	25,9	3,7	5450	6138	12,6	2,2
Ham petrol	349	531	51,8	3,2	2285	2769	21,2	1,6
Organik kimyasal ürünler	189	225	18,7	0,6	1161	1425	22,7	0,9
Eczacılık ürünleri	169	234	38,4	1,1	960	1301	35,5	1,1
Plastik ve mamulleri	267	412	54,4	2,5	1448	2130	47,1	2,2
Pamuk, pamuk ipliği, pamuklu mensucat	161	171	6,3	0,2	802	1009	25,8	0,7
İnci, kıymetli taş ve metal mamulleri	283	267	-5,8	-0,3	1264	1765	39,6	1,6
Demir ve çelik	355	666	87,6	5,4	2325	3493	50,2	3,8
Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar	870	1180	35,7	5,4	4307	6387	48,3	6,7
Elektrikli makine ve cihazlar	468	717	53,4	4,4	2383	3934	65,1	5,0
Kara taşıtları ve bunların aksam, parçaları	415	980	136,3	9,9	1776	4991	181,1	10,4
Hava taşıtları	9	173	1849,8	2,9	84	789	838,0	2,3
Optik alet ve cihazlar	102	180	76,2	1,4	581	883	52,1	1,0

Kaynak: DİE.

42. Ocak-Haziran döneminde Avrupa Birliği ülkeleri ve Asya ülkelerinden yapılan ithalatın payında 2003 yılına göre artış, Orta Doğu ülkelerinden yapılan ithalatın payında ise gerileme olmuştur. Ülkeler bazında incelendiğinde, bu dönemde en fazla ithalatın Almanya'dan yapıldığı ve söz konusu ülkeyi Rusya'nın izlediği görülmektedir. Çin'den yapılan ithalattaki yüksek oranlı artışın 2004 yılında da sürdürüldüğü görülmektedir.

İTHALAT: ÜLKE DAĞILIMI (milyon ABD doları)

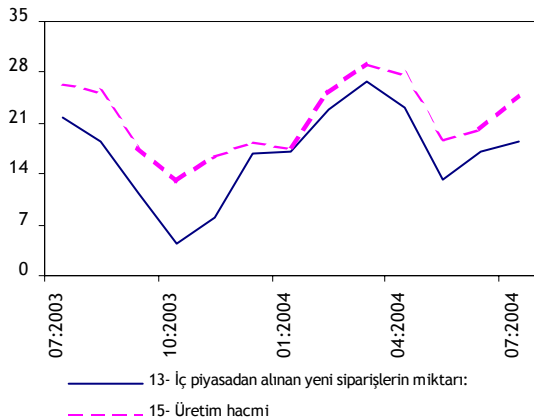
	Haziran					Ocak-Haziran				
	2003		2004		%	2003		2004		%
	Değer	Pay (%)	Değer	Pay (%)		Değer	Pay (%)	Değer	Pay (%)	
Toplam	5727	..	8446	..	47,5	30837	..	45434	..	47,3
Avrupa Birliği Ülkeleri	2813	49,1	4168	49,4	48,2	14546	47,2	21958	48,3	51,0
AB 10	2650	46,3	3884	46,0	46,6	13781	44,7	20527	45,2	49,0
AB 15	164	2,9	285	3,4	74,0	765	2,5	1431	3,1	87,1
Diğer	2862	50,0	4213	49,9	47,2	16029	52,0	23072	50,8	43,9
Türkiye Serbest Bölgeleri	52	0,9	65	0,8	25,3	263	0,9	403	0,9	53,6
Seçilmiş Ülkeler ve Ülke Grupları										
OECD	3713	64,8	5408	64,0	45,7	19262	62,5	28671	63,1	48,8
Almanya	761	13,3	1175	13,9	54,4	3908	12,7	6053	13,3	54,9
İtalya	483	8,4	637	7,5	31,9	2440	7,9	3295	7,3	35,1
Fransa	345	6,0	597	7,1	72,9	1753	5,7	3150	6,9	79,7
A.B.D.	298	5,2	464	5,5	55,6	1639	5,3	2309	5,1	40,9
İngiltere	276	4,8	370	4,4	34,1	1656	5,4	2036	4,5	22,9
İsviçre	284	5,0	286	3,4	0,9	1378	4,5	1573	3,5	14,2
İspanya	193	3,4	288	3,4	49,3	846	2,7	1553	3,4	83,5
Diğer OECD	1.073	18,7	1.591	18,8	48,3	5641	18,3	8.701	19,2	54,2
Orta Doğu Ülkeleri	338	5,9	442	5,2	30,8	2196	7,1	2361	5,2	7,5
Rusya	386	6,7	670	7,9	73,6	2284	7,4	3811	8,4	66,9
Çin	217	3,8	387	4,6	78,2	1026	3,3	2048	4,5	99,6

Kaynak: DIE.

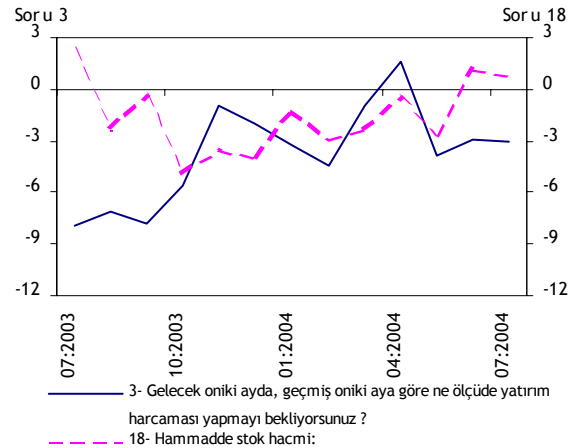
Görünüm

43. TCMB İktisadi Yönelim Anketi Temmuz ayı verilerine göre gelecek döneme ilişkin iç talep eğilimi incelendiğinde, özel firma beklentilerinin yavaşlamakla beraber artış yönünde olduğu görülmektedir. Yatırım harcaması ve hammadde stok hacmi eğiliminde ise Haziran ayına göre önemli bir değişiklik olmamıştır.

İTHALATA İLİŞKİN BEKLENTİLER

Kaynak: TCMB İktisadi Yönelim Anketi.

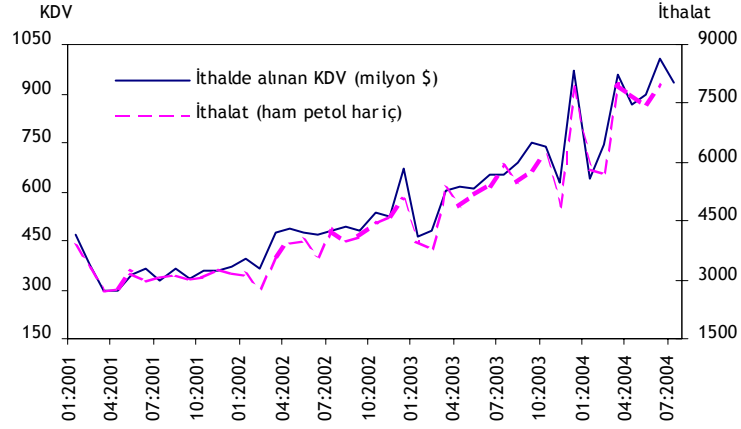
Kaynak: TCMB İktisadi Yönelim Anketi.

44. 2003 yılı Ocak-Haziran döneminde 8,4 milyar ABD doları olan vadeli ithalatın, 2004 yılının aynı döneminde 11,6 milyar ABD doları olduğu hesaplanmıştır. Toplam ithalatın yüzde 47,3, vadeli ithalatın ise yüzde 38,8 artması nedeniyle vadeli ithalatın toplam ithalat içindeki payı yüzde 25,6'ya gerilemiştir. Diğer taraftan, aynı yöntemle hesaplanan vadeli ihracatın ise bu dönemde yüzde 36,6 oranında artarak toplam ihracatın yüzde 64'üne ulaştığı görülmektedir.

45. İthalde alınan KDV verilerine göre ithalatın Temmuz ayında 8,3 milyar ABD doları dolayında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

İTHALDE ALINAN KDV ve HAM PETROL HARİÇ İTHALAT

(milyon ABD doları)

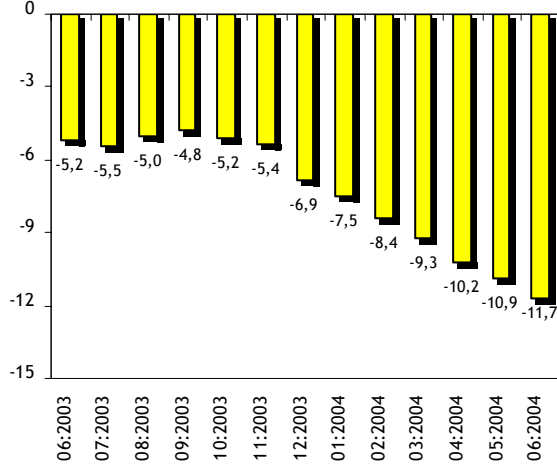
Kaynak: Maliye Bakanlığı, DİE.

IV. CARI İŞLEMLER

46. Cari işlemler dengesi Haziran ayında 1,6 milyar ABD doları, yılın ilk yarısında ise 9,9 milyar ABD doları açık vermiştir. Böylelikle on iki aylık cari işlemler açığı 11,7 milyar ABD doları olmuştur.

CARI İŞLEMLER DENGESİ

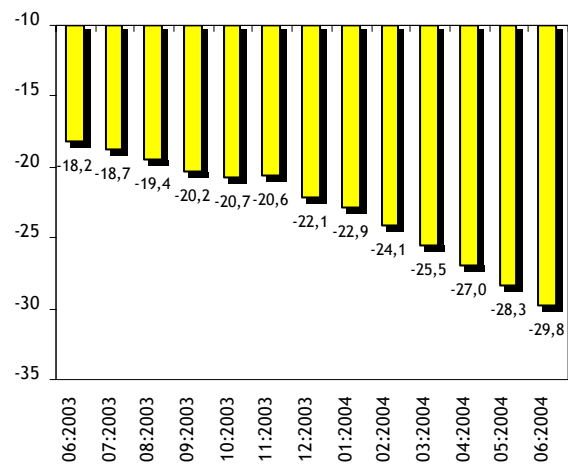
(on iki aylık, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

DIŞ TİCARET DENGESİ

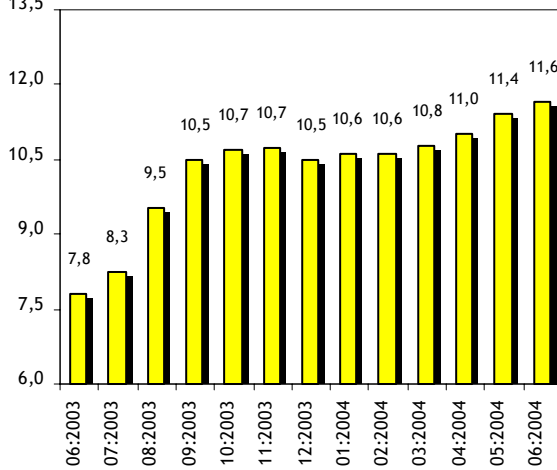
(on iki aylık, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

HİZMETLER DENGESİ

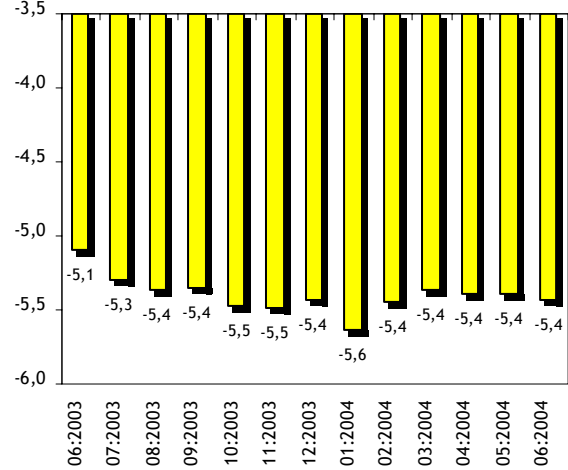
(on iki aylık, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

YATIRIM GELİRİ DENGESİ

(on iki aylık, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

47. 2004 yılı ilk yarısındaki cari işlemler açığının temel belirleyicisi dış ticaret gelişmeleri olmuştur. Hizmet gelirleri dengesi, turizm gelirlerindeki büyük oranlı artış neticesinde 2003 yılı Ocak-Haziran döneminde 2,3 milyar ABD dolarından bu yılın aynı döneminde 3,5 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Yatırım gelirleri dengesi geçen yıla göre değişmeyerek 2,8 milyar ABD doları açık vermiştir. Cari transferler ise, işçi gelirleri ve bedelsiz ithalat gelirlerinde görülen artışa bağlı olarak bir önceki yıla göre yüzde 62,3 oranında yükselerek 1,6 milyar ABD doları olmuştur.

48. 2004 yılı Ocak-Haziran döneminde bavul ticareti bir önceki yıla göre yüzde 12,2 oranında artmıştır. 2003 yılı aynı dönemindeki Irak savaşının yarattığı baz etkisi göz önüne alındığında, artışın sınırlı kaldığı görülmektedir.

CARİ İŞLEMLER (milyon ABD doları)

	2003							2004
	Oca-Haz	Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Oca-Haz
Cari İşlemler Dengesi	-5090	-903	-2125	-2147	-1869	-1338	-1563	-9945
Dış Ticaret Dengesi	-5628	-1041	-1824	-2399	-2220	-2156	-2576	-12216
Toplam Mal İhracatı	23395	4871	3942	5549	5414	5367	5367	30510
Toplam Mal İthalatı	-29023	-5912	-5766	-7948	-7634	-7523	-7943	-42726
Hizmetler Dengesi	2345	390	158	392	549	1010	980	3479
Gelir	5964	1125	913	1189	1428	1813	1943	8411
Gider	-3619	-735	-755	-797	-879	-803	-963	-4932
Yatırım Geliri Dengesi	-2779	-451	-631	-382	-417	-521	-384	-2786
Gelir	1211	271	229	268	147	183	181	1279
Gider	-3990	-722	-860	-650	-564	-704	-565	-4065
Cari Transferler	972	199	172	242	219	329	417	1578
İşçi Gelirleri	289	81	54	58	63	64	54	374
<i>Bilgi için:</i>								
Bavul Ticareti	1711	256	280	341	358	369	316	1920
Parasal Olmayan Altın (net)	-1190	-214	-299	-290	-359	-227	-247	-1636
Turizm Geliri	3460	602	503	608	773	1165	1332	4983
Faiz Geliri	372	41	64	49	39	58	64	315
Faiz Gideri	-2277	-219	-412	-310	-262	-447	-282	-1932

Kaynak: TCMB.

49. 2003 yılı içinde meydana gelen bölgesel istikrarsızlıklar sonucu uluslararası piyasalarda artan işlenmiş altın talebi, fiyatların 2003 yılında ortalama olarak yüzde 15 oranında artmasına yol açmıştır. Altın talebindeki söz konusu eğilim 2004 yılı Ocak-Haziran döneminde de devam etmiştir. 2003 yılında bir önceki yıla göre yüzde 84,5 oranında artan Türkiye'nin işlenmiş altın ithalatı, 2004 yılının ilk yarısında yüzde 37,5 oranında artmıştır.

50. DİE tarafından açıklanan turizm gelirleri, 2004 yılı ilk yarısında bir önceki yıla göre yüzde 44 oranında artarak 5 milyar ABD doları olmuştur. Aynı dönemde Türkiye'den çıkış yapan ziyaretçi sayısında da yüzde 44,1 oranında artış kaydedilmiştir.

TURİZM GELİRLERİ

	2003							2004
	Oca-Haz	Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Oca-Haz
Turizm Gelirleri (milyon ABD doları)	3460	602	503	608	773	1165	1332	4983
Kişi Sayısı (bin kişi)	4888	776	672	850	1118	1696	1932	7045
Ortalama Harcama (ABD doları)	708	775	749	715	691	687	689	707

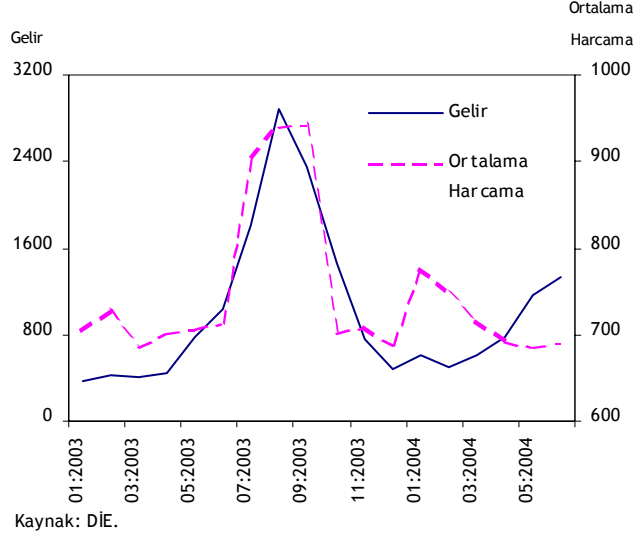
Kaynak: DİE.

51. DİE tarafından açıklanan Çıkış Yapan Ziyaretçiler Anketi verilerine göre bu dönemde elde edilen turizm gelirinin 4,1 milyar ABD doları yabancı ziyaretçilerden, 900 milyon ABD doları ise yurt dışında yerleşik vatandaş ziyaretçilerden elde edilmiştir.

52. DİE anketine göre, yılın ilk yarısında çıkış yapan ziyaretçilerden elde edilen turizm gelirinin yüzde 17,2'si paket tur organizasyonları yoluyla gerçekleşmiştir. Söz konusu tutar büyük ölçüde yabancı ziyaretçilerden kaynaklanmış, vatandaş ziyaretçilerden elde edilen turizm gelirinin ise daha çok kişisel harcamalar şeklinde olduğu görülmüştür. Anket sonuçlarına göre yılın ilk yarısında toplam ziyaretçilerin yüzde 14,5'lik bölümü yüksek gelir grubuna, yüzde 72,5'i orta gelir grubuna, yüzde 12,9'u ise düşük gelir grubuna dahil ziyaretçilerden oluşmuştur.

53. Turizm Bakanlığı'nın yayınladığı geçici verilere göre Temmuz ayında Türkiye'ye giriş yapan yabancı sayısında geçen yılın aynı ayına göre yüzde 21,8 oranında artış gerçekleşmiştir.

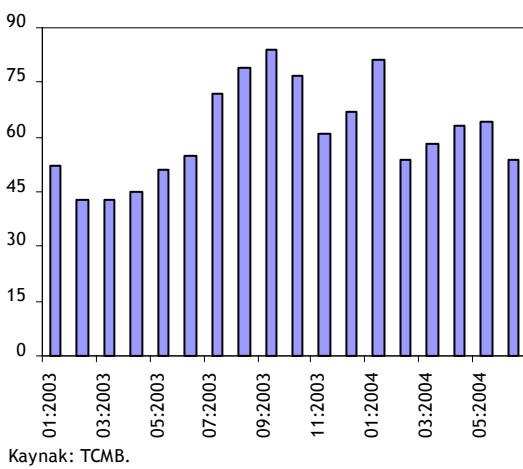
TURİZM GELİRLERİ (aylık, milyar ABD doları),
ORTALAMA HARCAMA (aylık, ABD doları)

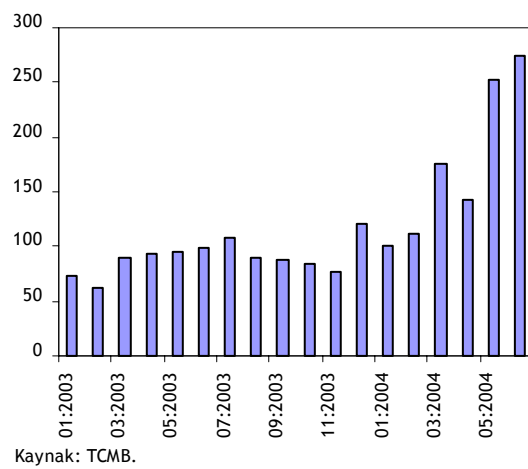
54. Yatırım geliri hesabında 2004 yılı Ocak-Haziran döneminde görülen 2,8 milyar ABD dolarlık açığın en önemli belirleyicileri portföy yatırımı giderleri ve faiz giderleri olmuştur. Bu dönemde faiz giderlerinde 2003 yılına göre düşme görülmüştür. Söz konusu düşüşte özellikle Merkez Bankası, Genel Hükümet ve bankalar dışında kalan diğer sektörlerin faiz giderlerinde yaşanan etkili olmuştur.

55. İthalatta yaşanan hızlı yükselişe uyumlu olarak bedelsiz ithalatta da artış gözlenmiştir. 2004 yılının ilk yarısında bedelsiz ithalat geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 106 oranında artarak 1,1 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Bu dönemde işçi gelirlerinde de artış yaşanmıştır.

İŞÇİ GELİRLERİ: ÖZEL
(aylık, milyon ABD doları)

BEDELSİZ İTHALAT
(aylık, milyon ABD doları)

V. SERMAYE HAREKETLERİ

56. 2004 yılı Haziran ayında finans hesabı 90 milyon ABD doları fazla vermiştir. Söz konusu ayda, IMF kredileri ve resmi rezerv değişimleri hariç tutulduğunda 1,3 milyar ABD doları net sermaye girişi olurken, yılın ilk yarısında 9,4 milyar ABD doları, 12 aylık olarak ise 13,2 milyar ABD doları net sermaye girişi olmuştur.

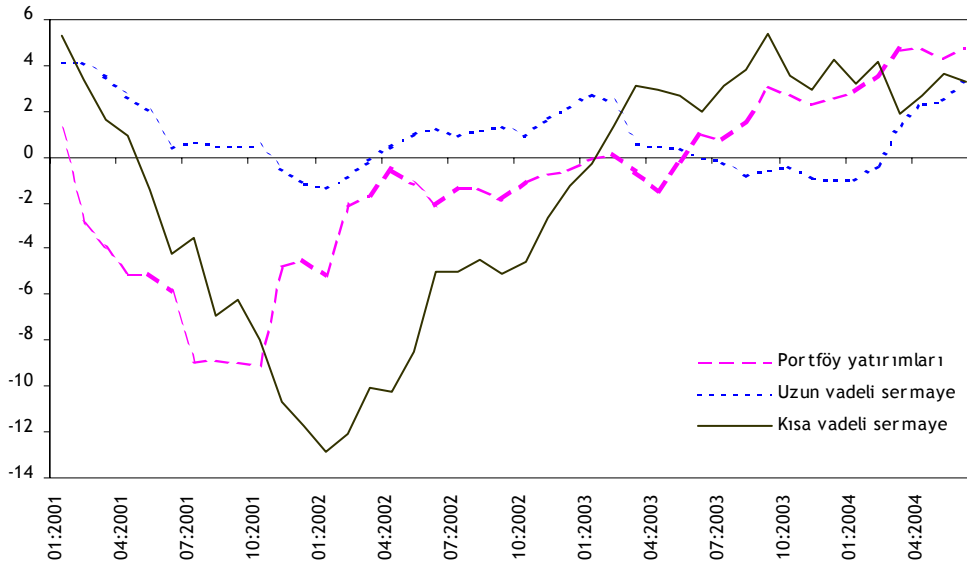
57. Haziran ayında portföy yatırımı kaynaklı 1 milyar ABD doları giriş gözlemlenirken, net hata ve noksan kalemi 1,5 milyar ABD doları fazla vermiştir. Ocak-Haziran döneminde ise cari işlemlerdeki 9,9 milyar ABD dolarlık açığa karşın, doğrudan yatırımlar, portföy yatırımı ve diğer yatırımlar kaynaklı sermaye girişi gözlenmiştir. Net hata ve noksan kalemi ise bu dönemde 3,2 milyar ABD doları fazla vermiştir. Bu gelişmeler sonucunda resmi rezervlerde 847 milyon ABD doları artış olmuştur.

SERMAYE VE FİNANS HESABI (milyon ABD doları)

	2003							2004
	Oca-Haz	Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Oca-Haz
Sermaye ve Finans Hesabı	2948	2027	3012	-10	280	1342	90	6741
Finans Hesabı	2948	2027	3012	-10	280	1342	90	6741
Doğrudan Yatırımlar	220	60	320	-23	66	181	391	995
Portföy Yatırımları	859	1401	311	341	-216	194	1007	3038
Diğer Yatırımlar	2402	758	2085	-438	1832	-141	-541	3555
Rezerv Varlıklar	-533	-192	296	110	-1402	1108	-767	-847
Net Hata Noksan	2142	-1124	-887	2157	1589	-4	1473	3204
<i>Bilgi için:</i>								
<i>Kısa Vade</i>	3508	696	2100	-413	683	-57	-509	2500
<i>Uzun Vade</i>	-1414	287	476	436	908	349	425	2881
<i>IMF Kredileri</i>	308	-225	-491	-461	241	-433	-457	-1826

Kaynak: TCMB.

SERMAYE HAREKETLERİ (on iki aylık. milyar ABD doları)

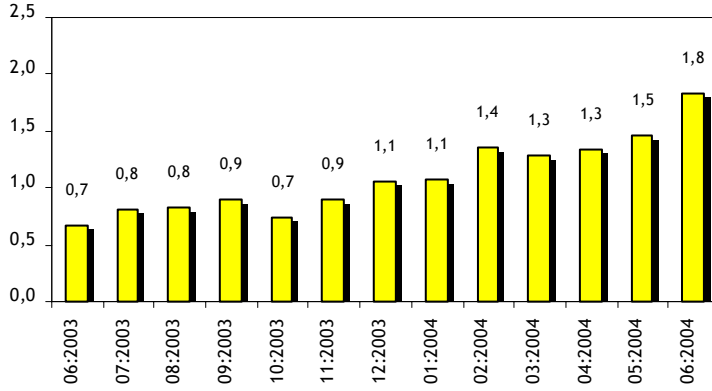
Kaynak: TCMB.

58. Vadelerine göre sermaye akımlarına bakıldığında, Haziran ayında uzun vadeli sermaye hareketlerinde giriş yönlü, kısa vadeli sermaye hareketlerinde ise çıkış yönlü bir eğilim gözlemlenmiştir. Böylece yılın ilk yarısında görülen sermaye girişlerinin (doğrudan yatırımlar ve portföy hariç) 2,5 milyar ABD dolarının kısa vadeli, 2,9 milyar ABD dolarının ise uzun vadeli nitelikte olduğu görülmektedir.

59. Ocak-Haziran döneminde gerçekleşen net 1 milyar ABD dolarlık doğrudan sermaye yatırımı, büyük ölçüde yurt dışı yerleşiklerin yurt içinde gayrimenkul alımları⁵ ve bir firma tarafından yurtdışından kullanılan kredinin Şubat ayında sermayeye dönüştürülmesinden kaynaklanmıştır. Yurtiçinde yerleşik kişilerin yurtdışında yaptıkları net yatırımlar ise bu dönemde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 85,6 oranında artarak 401 milyon ABD doları olmuştur. Ayrıca, diğer sermaye kalemi altında gösterilen ve doğrudan sermaye yatırımı olarak kabul edilen yabancı şirketlerin yurt dışındaki ortaklarından sağladığı uzun vadeli krediler net 84 milyon ABD doları olmuştur.

DOĞRUDAN YATIRIMLAR

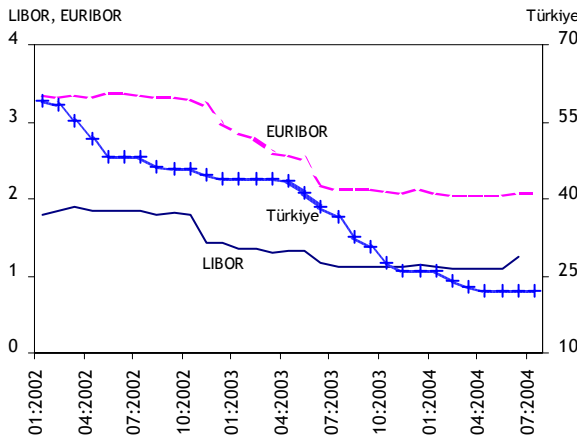
(on iki aylık, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

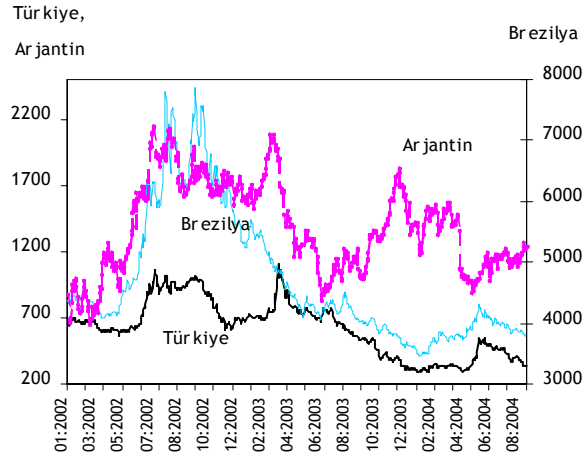
60. Uluslararası piyasalarda faiz oranlarının merkez bankalarının politikalarına paralel şekilde gerilemesi sonucu 2003 yılı genelinde azalma eğiliminde olan LIBOR ve EURIBOR faiz oranları, 2004 yılı ilk yarısında durağan bir seyir izlemiştir. Diğer taraftan, ABD Merkez Bankasının (FED) faiz oranlarının artabileceğine yönelik açıklamaları sonrasında LIBOR tekrar yükselme eğilimine girmiştir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde Mayıs ayında yükselen getiri farkları (spread), Haziran ayında yeniden gerileme eğilimine girmiş, hisse senedi fiyatlarında da Haziran ayı itibarıyla toparlanma görülmüştür.

FAİZ ORANLARI (aylık ortalama, yüzde)

LIBOR: 1-ay vadeli ABD doları mevduat için önerilen faiz oranı.
EURIBOR: 1-ay vadeli euro mevduat için önerilen faiz oranı.
Türkiye için: Bankalararası para piyasasında oluşan gecelik faiz oranı.
Kaynak: IMF, www.euribor.org, TCMB.

İKİNCİL PİYASA GETİRİ FARKLARI (baz puan)

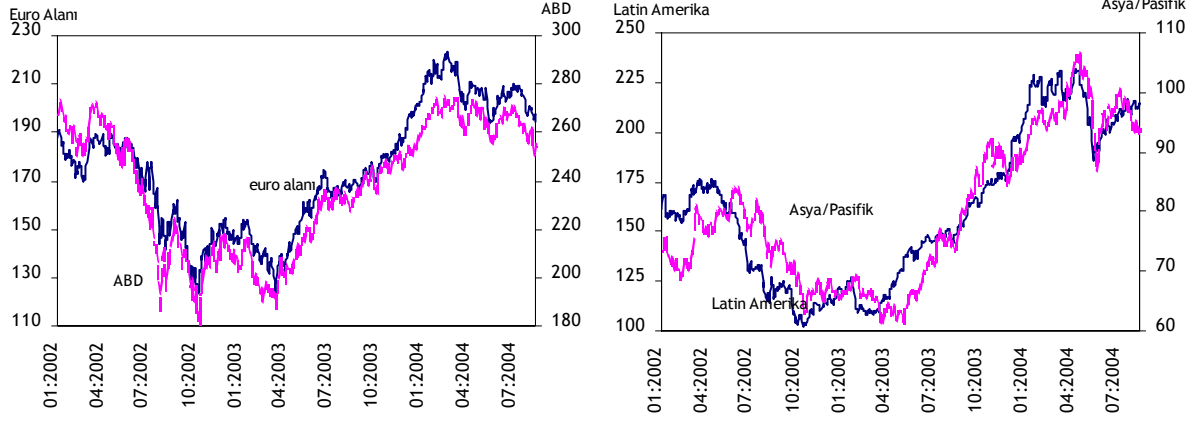
Getiri Farkı (spread): Ülkelerin devlet tahvilleri getirileri ve ABD Hazine tahvil getirileri arasındaki fark.

Kaynak: Dow Jones.

⁵ Yurtdışında yerleşik kişilerin Türkiye'de satın aldıkları gayrimenkullere ilişkin veriler, Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından gerçekleştirilen "Çıkış Yapan Ziyaretçiler Anketi"nde yer alan veriler ile Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü'nün verileri kullanılarak, 2003 yılından başlamak üzere, ödemeler dengesi metodolojisine uygun olarak Doğrudan Yatırımlar, Gayrimenkul kalemine net olarak yansıtılmıştır. Böylece net doğrudan yatırımlar 2003 yılında 76 milyon ABD dolarından 1,1 milyar ABD dolarına revize edilmiş, buna bağlı olarak, net hata ve noksan kalemi de 5 milyar ABD dolarından 4 milyar ABD dolarına gerilemiştir. Yurt dışı yerleşiklerin gayrimenkul alımları 2004 yılı Ocak-Haziran döneminde 668 milyon ABD dolarına ulaşmıştır.

61. ABD Merkez Bankası 30 Haziran ve 10 Ağustos 2004 tarihlerinde gösterge niteliğindeki faiz oranlarını 0,25'er puan artırarak 1,50'ye çıkarmıştır. İngiltere Merkez Bankası da 5 Ağustos 2004 tarihinde, yıl başından bu yana faiz oranlarını dördüncü kez 0,25 puan artırarak yüzde 4,75 olarak açıklamıştır.

DOW JONES HİSSE SENEDİ FİYAT ENDEKSLERİ

Kaynak: Dow Jones.

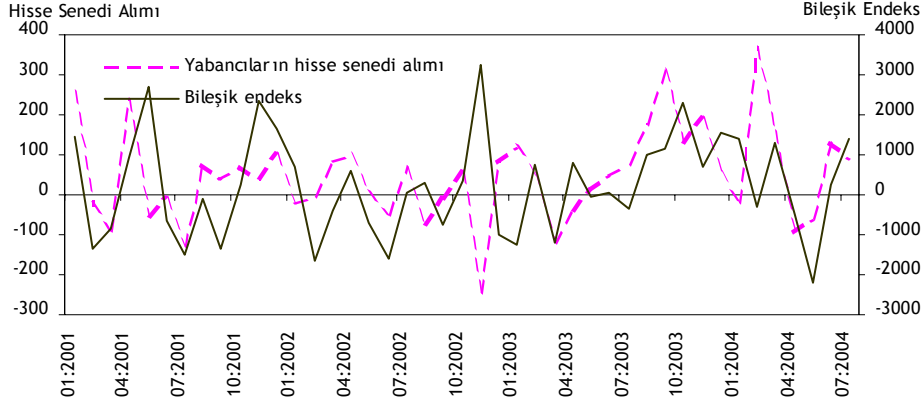
PORTFÖY YATIRIMLARI (aylık, milyon ABD doları)								
	2003	2004						2004
	Oca-Haz	Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	
Portföy Yatırımları	859	1401	311	341	-216	194	1007	3038
Varlıklar	-450	-105	-267	512	250	55	-148	297
Genel Hükümet	-8	0	0	0	-6	-5	-4	-15
Bankalar	-209	224	-59	346	404	156	-24	1047
Diğer Sektörler	-233	-329	-208	166	-148	-96	-120	-735
Yükümlülükler	1309	1506	578	-171	-466	139	1155	2741
Hisse Senetleri	67	-18	364	157	-96	-60	131	478
Borç Senetleri	1242	1524	214	-328	-370	199	1024	2263
Merkez Bankası	0	0	0	0	0	0	0	0
Genel Hükümet	1404	1524	214	-328	-370	199	1024	2263
Yurt İçi	-104	24	501	896	-370	199	274	1524
Yurt Dışı	1508	1500	-287	-1224	0	0	750	739
Bankalar	-162	0	0	0	0	0	0	0

Kaynak: TCMB.

62. Yılın ilk yarısında portföy hareketlerinde belirleyici unsur yabancıların menkul kıymetlere olan taleplerindeki artış olmuştur. Özellikle Mart ayında yabancıların devlet iç borçlanma senetleri ve hisse senetlerinden oluşan menkul kıymetler portföyü 1,1 milyar ABD doları artış göstermiştir. Nisan ayında ise yabancılar menkul değerler piyasasında net satış yapmışlar, buna bağlı olarak portföy hareketlerinde net sermaye çıkışı yaşanmıştır. Yabancıların hisse senedine olan talebindeki düşüş Mayıs ayında sürmüştür, Haziran ayında hem hisse senedi, hem de DİBS piyasasında alım yönlü hareket görülmüştür.

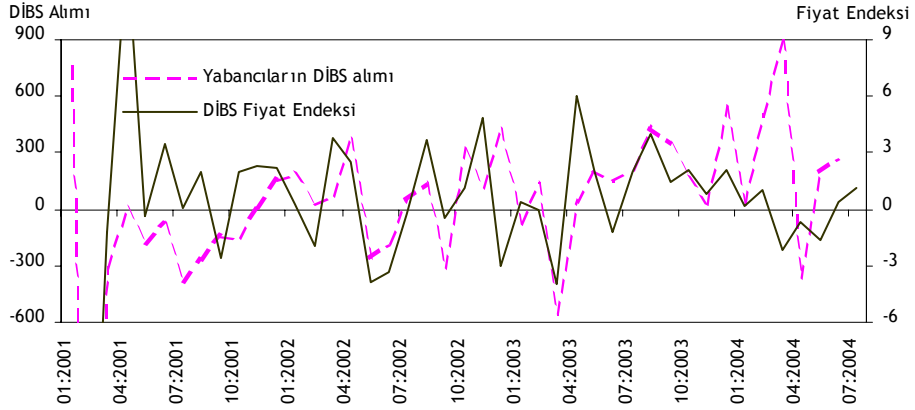
63. Yabancıların Temmuz ayında hisse senedi piyasasında net alıcı olmayı sürdürdükleri görülmektedir. İMKB verilerine göre yabancılar bu ayda net 89 milyon ABD doları hisse senedi alımı yapmışlardır. Öte yandan, 2003 yılının ikinci yarısından itibaren yükselme eğiliminde olan DİBS fiyat endeksi Nisan-Mayıs döneminde gerilemiş, Haziran ve Temmuz aylarında ise yeniden yükselmiştir.

**İMKB BİLEŞİK ENDEKSİ (aylık ortalamalardaki değişim)
VE YABANCIların NET HİSSE SENEDİ ALIMI (milyon dolar)**

Kaynak: TCMB, İMKB.

**İMKB DİBS FİYAT ENDEKSİ (aylık yüzde değişim)
VE YABANCIların NET DİBS ALIMI**

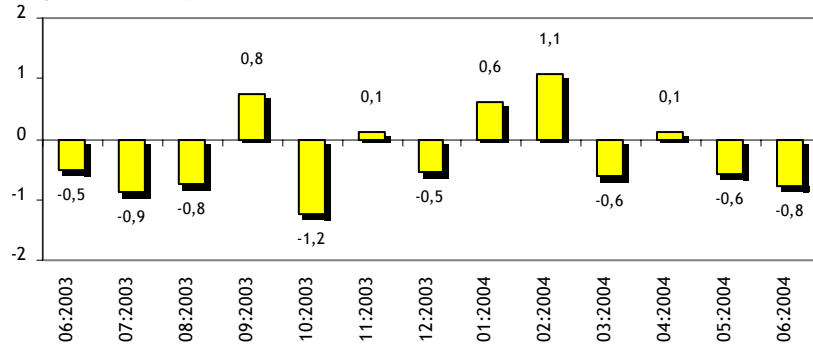

Kaynak: TCMB, İMKB.

64. Hazine Haziran ayında 750 milyon ABD dolarlık tahvil ihracı yapmıştır. İlk çeyrekteki 2,8 milyar ABD dolarlık ihraçla birlikte Hazine'nin yılın ilk yarısında gerçekleştirdiği tahvil ihracı toplam 3,5 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Buna karşılık Hazine bu dönemde 2,8 milyarlık tahvil geri ödemesi yapmıştır.

65. Türkiye'de yerleşik bankalarca yurtdışı muhabirleri nezdinde tutulan cari ve depo hesaplarından oluşan bankaların döviz varlıkları kalemi yılın ilk altı ayında dalgalı bir seyir izlemiştir. Söz konusu dönemde, bankaların döviz varlıkları net 187 milyon ABD doları artarak bu tutarda sermaye çıkışına yol açmıştır.

**BANKALARIN DÖVİZ VARLIKLARINDAKİ DEĞİŞİM
(milyar ABD doları)**

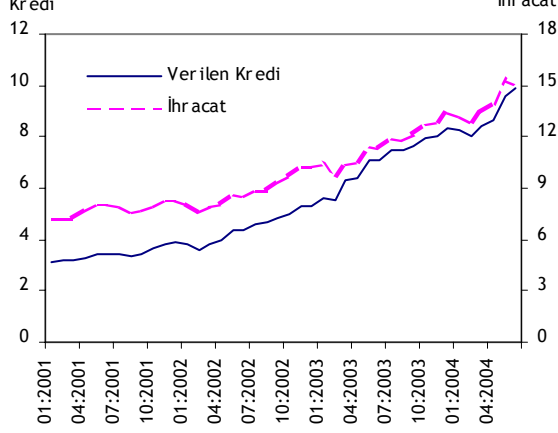

Kaynak: TCMB.

i (+) işaret azalışı göstermektedir.

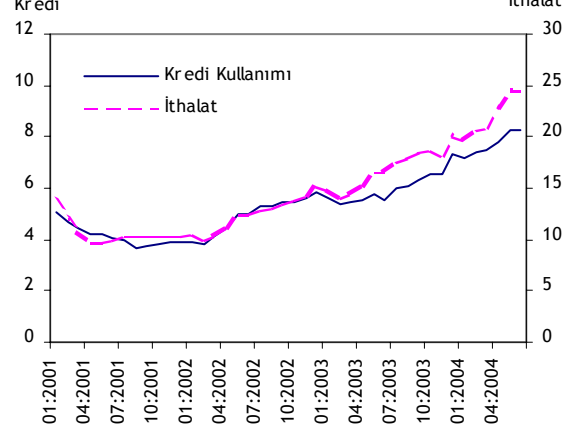
66. Yılın ilk yarısında dış ticaret hacminde görülen yüksek oranlı artışlar ticari kredi kullanımına da yansımıştır. Bu dönemde ihracat yüzde 31,8 oranında, yurt dışına açılan ticari krediler ise yüzde 36,6 oranında artmıştır. Benzer şekilde ithalat yüzde 47,3 oranında büyürken, ticari kredi kullanımını da aynı dönemde yüzde 43,5 oranında artmıştır.

YURT DIŞINA AÇILAN TİCARİ KREDİLER ve İHRACAT (üç aylık, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB, DİE.

TİCARİ KREDİ KULLANIMI ve İTHALAT (üç aylık, milyar ABD doları)

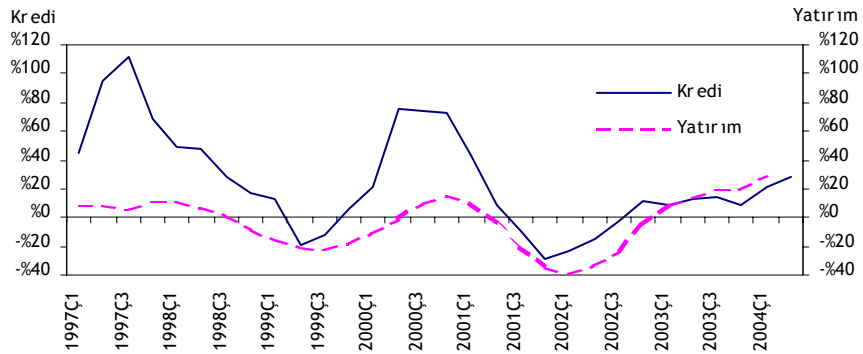

Kaynak: TCMB, DİE.

67. Bankacılık sektörünün 2003 yılındaki kısa vadeli kredi yoluyla finansman eğilimi 2004 yılında devam etmiştir. 2003 yılında net 2 milyar ABD doları kısa vadeli kredi kullanan bankalar, 2004 yılı Ocak-Haziran döneminde net 1,3 milyar ABD doları kısa vadeli kredi kullanmıştır. Bu tutarın önemli bir kısmı Nisan-Mayıs aylarında gerçekleştirilmiştir.

68. Merkez Bankası, Hazine ve bankacılık dışında kalan diğer sektörlerin uzun vadeli kredi kullanımında artış göze çarpmaktadır. 2003 yılından bu yana süre gelen bu artış eğilimi yatırım harcamalarının yüksek seviyesini koruduğunu göstermektedir.

UZUN VADELİ KREDİ KULLANIMI ve YATIRIM HARCAMALARI: ÖZEL SEKTÖR (12 aylık ortalama, yıllık yüzde değişim)

Kaynak: TCMB, DİE.

69. Merkez Bankası 2001 yılı ve öncesinde kullanılan IMF kredilerinin geri ödemesine 2004 yılında devam etmiş, Ocak-Haziran döneminde Merkez Bankası'nca 2,2 milyar ABD doları IMF geri ödemesi yapılmıştır.

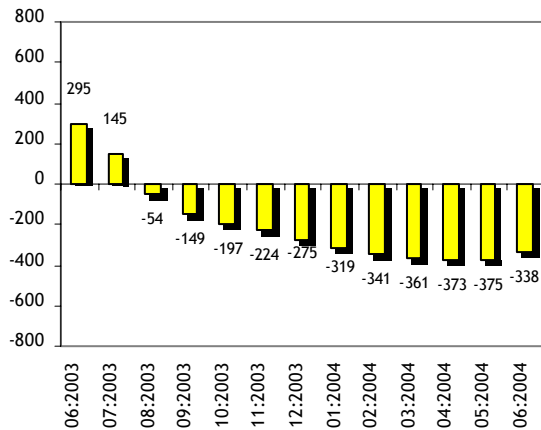
DİĞER YATIRIMLAR (aylık, milyon ABD doları)								
	2003							2004
	Oca-Haz	Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Oca-Haz
Diğer Yatırımlar	2402	758	2085	-438	1832	-141	-541	3555
Varlıklar	2146	547	1821	-1303	-271	-750	-1070	-1026
Ticari Krediler	-455	-191	590	-633	-376	-75	-340	-1025
Krediler	-479	147	181	-17	30	-44	82	379
Bankaların Döviz Varlıkları	3252	617	1078	-619	111	-594	-780	-187
Yükümlülükler	256	211	264	865	2103	609	529	4581
Ticari Krediler	626	45	216	694	459	259	368	2041
Krediler	-1327	241	59	180	1618	303	-188	2213
Merkez Bankası	-269	-158	-491	-461	-194	-433	-457	-2194
Genel Hükümet	-559	-166	-108	-286	664	-222	-324	-442
IMF Kredileri	577	-67	0	0	435	0	0	368
Uzun Vade	-1136	-99	-108	-286	229	-222	-324	-810
Bankalar	-358	240	287	127	527	399	321	1901
Uzun Vade	-305	-14	198	-149	37	50	523	645
Kısa Vade	-53	254	89	276	490	349	-202	1256
Diğer Sektörler	-141	325	371	800	621	559	272	2948
Uzun Vade	-365	326	312	778	570	537	252	2775
Kısa Vade	224	-1	59	22	51	22	20	173
Mevduatlar	928	-75	1	-12	16	25	316	271
Merkez Bankası	114	1	10	-5	-20	-36	-19	-69
Uzun Vade	-75	-23	-8	-20	-28	-34	-25	-138
Kısa Vade	189	24	18	15	8	-2	6	69
Bankalar	814	-76	-9	-7	36	61	335	340

Kaynak: TCMB.

70. Yurt dışında çalışan işçilerin Merkez Bankası'nda açtıkları uzun vadeli kredi mektuplu döviz tevdiat hesapları ile süper döviz hesaplarından 2003 yılı Nisan ayından bu yana çıkış gözlenmektedir. Özellikle, 2003 yılı ikinci yarısında yoğunlaşan faiz indirimlerinin bu düşüşlerin en önemli belirleyicisi olduğu düşünülmektedir. 1 Mart 2004 tarihinden itibaren ilgili hesaplara uygulanan faiz oranları tekrar düşürülmüştür. Diğer taraftan, kısa vadeli hesaplarda ise giriş yönlü eğilim son aylarda önemli oranda azalmakla birlikte devam etmektedir.

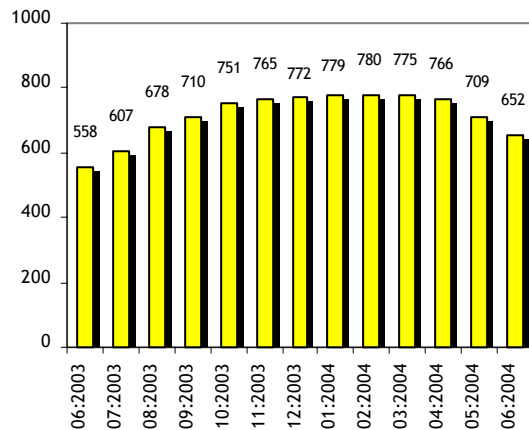
KREDİ MEKTUPLU DÖVİZ TEVDİAT HESAPLARI VE SÜPER DÖVİZ HESAPLARINA GİRİŞ (on iki aylık, milyon ABD doları)

UZUN VADELİ

Kaynak: TCMB.

KISA VADELİ

Kaynak: TCMB.

71. 2003 yılı genelinde giriş yönlü hareket izleyen yurt dışı yerleşiklerin yurt içi bankalarda bulundurdıkları döviz mevduatları, 2004 yılı ilk çeyreğinde gerilemiş, Nisan-Haziran döneminde yeniden artış göstermiştir.

72. Merkez Bankası döviz alım ihalelerine Mart ve Nisan aylarında devam etmiş, ancak 27 Nisan tarihi itibarıyla ihalelere ara vermiştir. Diğer taraftan Merkez Bankası, döviz piyasasında gözlenen aşırı oynaklık üzerine 11 Mayıs 2004 tarihinde döviz piyasasına doğrudan satım yönünde müdahale etmiştir. 2003 yılı sonunda 33,6 milyar ABD doları olan Merkez Bankası rezervleri 6 Ağustos itibarıyla 32,4 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir.

73. Cari işlemler dengesi ve net hata noksan kalemlerinin toplamı olarak tanımlanan dış finansman ihtiyacı 2004 yılı Ocak-Haziran döneminde 6,7 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde net hata ve noksan kalemi fazla vermesine rağmen, cari işlemler açığındaki genişleme finansman ihtiyacını artırmıştır. Finansman ihtiyacı ağırlıklı olarak portföy hareketleri, banka-dışı özel sektörün kullandığı uzun vadeli krediler ve ticari krediler ile bankaların kullandıkları kısa vadeli krediler yoluyla finanse edilmiştir.

74. Toplam dış borç stoku 2003 yılına göre 525 milyar ABD doları azalarak 2004 yılı ilk çeyreği sonu itibarıyla 146,5 milyar ABD doları olarak açıklanmıştır. Söz konusu azalış temelde toplam dış borç stokunun yüzde 83,7'sini oluşturan orta-uzun vadeli borçlardaki azalıştan kaynaklanmış, kısa vadeli dış borçlarda ise artış yaşanmıştır. Bu dönemde parite değişimlerinden kaynaklanan kur etkisi dış borç stokunda 1,2 milyar ABD doları azalış yönünde olmuştur. Dolayısıyla kur etkisinden arındırıldığında dış borç stokunun 715 milyar ABD doları artmış olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, Merkez Bankası tarafından aylık olarak yayımlanan kısa vadeli borç stoku, ilk çeyrekte 23,9 milyar ABD dolarından Haziran ayı itibarıyla 26,1 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Kısa vadeli borç stokundaki artışın temel belirleyicisi bankaların kullandıkları kısa vadeli kredilerin yanı sıra banka-dışı özel sektörün ithalatın finansmanı için yurt dışından sağladığı kısa vadeli ticari kredilerdeki artış olmuştur.

75. Standard & Poor's, 17 Ağustos 2004 tarihinde Türkiye'nin yabancı para cinsinden uzun vadeli kredi notunu B+'dan BB-'ye, yerel para cinsinden uzun vadeli kredi notunu BB'-den BB'ye arttırırken, yabancı ve yerel para cinsinden kısa vadeli kredi notlarını B ve makroekonomik istikrar görünümünü durağan olarak teyit etmiştir. Bundan önce Fitch-IBCA tarafından kredi notu, 9 Şubat 2004 tarihinde, B'den B+'ya yükseltilmiş, görünüm durağan olarak açıklanmıştı.

DIŞ FİNANSMAN İHTİYACI VE FİNANSMAN KAYNAKLARI (milyon ABD doları)

	2003							2004
	Oca-Haz	Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Oca-Haz
1. Cari İşlemler Dengesi	-5090	-903	-2125	-2147	-1869	-1338	-1563	-9945
2. Net Hata Noksan	2142	-1124	-887	2157	1589	-4	1473	3204
I. Toplam Finansman İhtiyacı (=1+2)	-2948	-2027	-3012	10	-280	-1342	-90	-6741
II. Toplam Finansman (=1+2+3)	2948	2027	3012	-10	280	1342	90	6741
1. Sermaye Hareketleri (net)	-79	1827	2129	960	1330	1261	2094	9601
Portföy Yatırımları (net)	859	1401	311	341	-216	194	1007	3038
Genel Hükümetin Tahvil İhracı	1508	1500	-287	-1224	0	0	750	739
Yabancıların Türkiye'de Menkul Kıymet Alımı	-37	6	865	1053	-466	139	405	2002
Yerleşiklerin Yurt Dışında Menkul Kıymet Alımı	-450	-105	-267	512	250	55	-148	297
Kredi Kullanımı (IMF kredileri hariç, net)	-1009	511	766	1335	1836	995	637	6080
Genel Hükümet	-1136	-99	-108	-286	229	-222	-324	-810
Bankalar	-358	240	287	127	527	399	321	1901
Uzun Vade	-305	-14	198	-149	37	50	523	645
Kısa Vade	-53	254	89	276	490	349	-202	1256
Diğer Sektörler	485	370	587	1494	1080	818	640	4989
Uzun Vade	-365	326	312	778	570	537	252	2775
Kısa Vade	224	-1	59	22	51	22	20	173
Ticari Krediler	626	45	216	694	459	259	368	2041
Mevduat	928	-75	1	-12	16	25	316	271
Merkez Bankası	114	1	10	-5	-20	-36	-19	-69
Bankalar	814	-76	-9	-7	36	61	335	340
Diğer	-857	-10	1051	-704	-306	47	134	212
2. IMF Kredileri	308	-225	-491	-461	241	-433	-457	-1826
Merkez Bankası	-269	-158	-491	-461	-194	-433	-457	-2194
Genel Hükümet	577	-67	0	0	435	0	0	368
3. Rezerv Değişimi (- artış)	2719	425	1374	-509	-1291	514	-1547	-1034
Bankaların Döviz Varlıkları	3252	617	1078	-619	111	-594	-780	-187
Resmi Rezervler	-533	-192	296	110	-1402	1108	-767	-847

Kaynak: TCMB.

VI. EK TABLOLAR

CARİ İŞLEMLER (milyon ABD doları)

	Cari İşlemler										
	Net	Dış Ticaret				Hizmetler		Yatırım Geliri		Transferler	
		Net	İhracat (FOB)	Bavul Ticareti	İthalat (CIF)	Net	Turizm Geliri	Net	Faiz Gideri	Net	İşçi Gelirleri
	<i>(yıllık)</i>										
2000	-9819	-22410	27775	2946	-54503	11368	7636	-4002	-4825	5225	4560
2001	3390	-4543	31334	3039	-41399	9130	8090	-5000	-5497	3803	2786
2002	-1522	-8337	36059	4065	-51554	7879	8479	-4554	-4417	3490	1936
2003*	-6850	-14034	47253	3953	-69340	10505	13203	-5427	-4586	2106	729
	<i>(üç aylık)</i>										
2002 I	-637	-956	7910	919	-10409	702	895	-1227	-1059	844	477
II	-809	-2260	8514	933	-12454	1698	2087	-1016	-1082	769	505
III	1030	-2329	9298	1090	-13529	3573	3813	-1078	-1116	864	539
IV	-1106	-2792	10337	1123	-15162	1906	1684	-1233	-1160	1013	415
2003 I	-2761	-2399	10366	757	-14368	683	1201	-1531	-1171	486	138
II	-2329	-3229	11318	954	-16470	1662	2259	-1248	-1106	486	151
III	1391	-4088	12180	1082	-18448	6241	7032	-1345	-1134	583	235
IV	-3151	-4318	13389	1160	-20054	1919	2711	-1303	-1175	551	205
2004 I	-5175	-5264	13485	877	-20872	940	1713	-1464	-941	613	193
II	-4770	-6952	15105	1043	-24561	2539	3270	-1322	-991	965	181
	<i>(aylık)</i>										
2003 Tem	-234	-1388	4236	274	-6267	1438	1811	-493	-262	209	72
Ağu	920	-1385	3829	402	-5975	2623	2880	-505	-524	187	79
Eyl	705	-1315	4115	406	-6206	2180	2341	-347	-348	187	84
Eki	88	-910	4824	451	-6575	1185	1454	-360	-315	173	77
Kas	-431	-608	3970	355	-5245	612	767	-582	-500	147	61
Ara	-2808	-2800	4595	354	-8234	122	490	-361	-360	231	67
2004 Oca	-903	-1041	4615	256	-6288	390	602	-451	-219	199	81
Şub	-2125	-1824	3662	280	-6132	158	503	-631	-412	172	54
Mart	-2147	-2399	5208	341	-8452	392	608	-382	-310	242	58
Nis	-1869	-2220	5056	358	-8117	549	773	-417	-262	219	63
May	-1338	-2156	4998	369	-7998	1010	1165	-521	-447	329	64
Haz	-1563	-2576	5051	316	-8446	980	1332	-384	-282	417	54
	<i>(on iki aylık)</i>										
2003 Tem	-5473	-11193	42451	3922	-61196	8263	9642	-5299	-4546	2756	1111
Agu	-4993	-11798	43304	3926	-62752	9539	11072	-5359	-4567	2625	1014
Eyl	-4805	-12508	44201	3916	-64448	10492	12176	-5357	-4571	2568	939
Eki	-5151	-12791	45524	3955	-66193	10677	12652	-5477	-4606	2440	898
Kas	-5356	-12711	45900	3928	-66476	10743	12984	-5490	-4561	2102	807
Ara	-6850	-14034	47253	3953	-69340	10505	13203	-5427	-4586	2106	729
2004 Oca	-7531	-14607	48334	4046	-71202	10619	13428	-5631	-4596	2088	758
Şub	-8392	-15713	49072	4028	-73148	10617	13513	-5441	-4537	2145	769
Mart	-9264	-16899	50372	4073	-75844	10762	13715	-5360	-4356	2233	784
Nis	-10237	-18160	51766	4144	-78750	11025	14046	-5390	-4306	2288	802
May	-10857	-19330	52904	4154	-81216	11396	14438	-5386	-4267	2463	815
Haz	-11705	-20622	54159	4162	-83935	11639	14726	-5434	-4241	2712	814

Kaynak: TCMB.

* Tanım değişikliği nedeniyle 2003 yılı turizm gelirleri yukarı yönlü, işçi gelirleri ise aşağı yönlü revize edilmiştir. Söz konusu değişiklik önceki yıllara yansıtılmadığından, turizm ve işçi gelirleri önceki yıllarla karşılaştırılmamalıdır.

SERMAYE ve FİNANS HESAPLARI (milyon ABD doları)

Sermaye ve Finans Hesapları

	Finans Hesabı																
	Net	Finans Hesabı											Diğer Yatırımlar				
	Net	Doğrudan Yatırımlar	Portföy Yatırımları				Net	Bankaların Döviz Varlıkları	Yükümlülükler								
			Net	Vartıklar	Yükümlülükler				Net	Ticari Krediler	Krediler				Mevduat		
Hisse Senetleri	Borç Senetleri	Merkez Bankası			Genel Hükümet	Bankalar	Diğer Sektörler	Merkez Bankası			Bankalar						
	(yıllık)																
2000	12581	12581	112	1022	-593	489	1126	11801	-1690	13740	805	3348	117	4378	5025	622	-642
2001	-1719	-1719	2769	-4515	-788	-79	-3648	-2667	927	-2066	-1930	10229	-1977	-8076	438	736	-1568
2002	1373	1373	863	-593	-2096	-16	1519	7256	594	8033	2483	-6138	11834	-1028	437	1336	-988
2003	2862	2862	1063	2569	-1386	1009	2946	3277	724	4263	2181	-1479	-765	1975	875	497	871
	(üç aylık)																
2002 I	2157	2157	95	-59	-1232	66	1107	3821	1778	2391	274	-6138	8752	-443	43	402	-502
II	236	236	312	-736	-265	50	-521	1349	-112	1903	743	0	769	252	239	195	-332
III	-1633	-1633	236	-468	-245	-22	-201	1413	-486	2406	738	0	2617	-1184	-76	614	-362
IV	613	613	220	670	-354	-110	1134	673	-586	1333	728	0	-304	347	231	125	208
2003 I	4192	4192	137	-75	71	52	-198	3469	4053	174	313	-113	-555	700	-809	89	550
II	-1244	-1244	83	934	-521	15	1440	-1067	-801	82	313	-156	-4	-1058	668	25	264
III	-1269	-1269	457	1607	-604	562	1649	1967	-862	3016	570	-466	6	1251	746	322	517
IV	1183	1183	386	103	-332	380	55	-1092	-1666	991	985	-744	-212	1082	270	61	-460
2004 I	5029	5029	357	2053	140	503	1410	2405	1076	1340	955	-1110	-560	654	1496	6	-92
II	1712	1712	638	985	157	-25	853	1150	-1263	3241	1086	-1084	118	1247	1452	-75	432

Kaynak: TCMB.

